ఈ నాడు

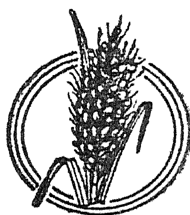
[సాంఘిక నాటకం]

ఆత్రేయ

దేశికవితా మండలి
విజయవాడ-2

దేశీ ప్రచురణ
ద్వితీయ ముద్రణ
సెప్టెంబరు - 1954
హక్కులు: కర్తవి.
వెల: రూపాయిన్నర.

దేశీ ప్రెస్,
విజయవాడ-2.

సంపాదకులు:
బొందలపాటి శకుంతలాదేవి
శివరామకృష్ణ.

ఇందులో పాత్రలు

అక్బరు	:	ఒక ముస్లిం వృద్ధుడు	ఇరుగు
పురుషోత్తం	:	ఒక హిందూ వృద్ధుడు	పొరుగు
రహీం	:	అక్బరు కొడుకు	
నసీం	:	అక్బర్ కూతురు	
రాం	:	పురుషోత్తం కొడుకు	
వత్సల	:	నసీం స్నేహితురాలు	

గులాం, గూండా

.... ఇంకా మరి కొందరు ....

కాలం	:	ఈనాడే
స్థలం	:	ఒకటే; అక్బరు ఇల్లు
రంగాలు	:	మూడు

★ ★ ★

తొలిసారి
ఈ నాటకం

విజయవాడలో జరిగిన ఆంధ్ర నాటక కళాపరిషత్సమావేశాలలో 'వెంకటగిరి ఎమెచ్యూర్ ఆర్టిస్ట్సు అసోసియేషన్' వారిచే ప్రథమంగా ప్రదర్శింపబడింది.

ఆనాటి నటవర్గం :

అక్బర్	:	శ్రీ డాక్టరు టి. దామోదరం
పురుషోత్తం	:	,, జగన్నాథ ప్రసాద్
రాం	:	,, ఈశ్వరదాస్
రహీం	:	,, ఆత్రేయ
డాక్టరు	:	,, సి. జయరాం నాయుడు
గులాం	:	,, డి. జగన్నాథ్
గూండా	:	,, కబీరు
నసీం	:	శ్రీమతి సురభి బాలసరస్వతి
వత్సల	:	,, రాజేశ్వరి

సంగీతం : జగన్నాథ్

అంకితం

మత సామరస్యం కోసం
ఆత్మ బలిదానం చేసిన
మన

బాపూజీకి

పరిచయం

ఆగస్టు 15 వ తేదీతో 'స్వజారాజ్యం' వచ్చిందని భారత ప్రజలు సంతోషపడ్డారు. భారతభూమిని చీల్చి, బ్రిటిషువాళ్ళు పెట్టిపోయిన మత కలహాల చిచ్చును మనప్రజలు కానలేక పోయారు.

ఒకే ఇంట్లో ఇరుగుపొరుగున వుంటున్న పురుషోత్తం, అక్బరు కుటుంబాలుకూడా ఆగస్టు 15 ను జాతీయ పండుగగా జరిపాయి. పురుషోత్తం, అక్బరులు మతాలు వేరైనా చిన్ననాటినుంచీ మిత్రులు. వారి కుమాళ్ళయిన రామ్, రహీము లిద్దరికీ నసీం అక్కవంటిది.

అన్యోన్యంగా పెనవేసుకుపోయిన ఆ కుటుంబాలమధ్య ఇద్దరికీ ఆప్తుని వలె నటించే నడుమంత్రపు డాక్టరు అనుమానాలు సృష్టించుతాడు. ఒకే ఇంట్లో రెండుభాగాల మధ్య వున్న తలుపు బంధించబడుతుంది.

అక్బరు ఒక హిందూ పిల్లతల్లికి తన యింట్లో ఆశ్రయ మిస్తాడు. పురుషోత్తం ఒకముస్లింకాందిశీకునికి నీడయిస్తాడు. మతకలహాలచిచ్చుతో ఉన్మాదులైన గ్రామస్థులకు యిది గిట్టదు. రామ్ రహీములను పురెక్కిస్తాడు. వారి ద్వేషాగ్నికి ఆరెండు కుటుంబాలు బలి అయిపోతాయి.

ఈ ఇతివృత్తాన్ని ఆత్రేయగారు చక్కని నాటకంగా ఈ నాడులో చిత్రించారు. గత జనవరిలో జరిగిన ఆంధ్రనాట్య కళాపరిషత్తులో "యీనాడు" ప్రదర్శనకు ప్రథమ బహుమతి రావడమే యిందుకు నిదర్శనం.

'ఈ నాడు' లో ఆగస్టు 15 న రామ్ నసీమ్‌కు బహుమతిగా యిచ్చిన 'గాంధీజీ' పటాన్ని మతకలహాలు రేగాక ఒక హిందూ మతదురహంకారి విసిరినబాకు బ్రద్దలు చేస్తుంది. ఈ సన్నివేశాన్ని గాంధీజీ హత్యకుపూర్వం కొన్ని నెలలకుముందే వూహించ గలిగిన రచయితకు నా ధన్యవాదాలు.

ఆంధ్రప్రజలు 'ఈనాడు' నాటకాన్ని ఆదరించుతారని ఆశించు తున్నాను. ఆత్రేయగారు ఆంధ్ర ప్రజాజీవితాన్ని చిత్రించే నాటకాలను రచించి ఆంధ్రనాటక రంగానికి యితోధిక సేవ చేస్తారని విశ్వసించు తున్నాను.

విజయవాడ
23-2-48

మద్దుకూరి చంద్రశేఖరరావు
['ప్రజాశక్తి' సంపాదకుడు]

నా మాట

ఆంధ్ర నాటక కళాసరస్వతికి నే సమర్పిస్తున్న ద్వితీయ పుష్పం యీ 'ఈనాడు'. ఈ నాటకం బెజవాడలో జరిగిన 14వ ఆంధ్ర నాటక కళా పరిషత్సమావేశాలలో వెంకటగిరి అమెచ్యూర్ ఆర్టిస్ట్సు అసోసియేషన్ వారిచే ప్రదర్శింప బడింది. వారి కృషి ఫలితంగా ప్రదర్శనకు ప్రథమ బహుమానం పొందారు. వెంకటగిరి సమాజం నాదే అయినా వారికి నేను కృతజ్ఞతాపూర్వక అభివందనా లర్పిస్తున్నాను.

"ఈ నాడు భారత దేశాన్ని కల్లోలపరుస్తూ అన్ని విధాలా అభ్యుదయాన్ని అరికడుతూ, స్వతంత్ర భారతదేశ పునాదులను అదరగొడుతూ మన బాపూజీ ప్రాణాలను కూడా చివరికి బలిగొన్న మతావేశ పిశాచి వికటాట్టహాసం యొక్క ప్రతిబింబం యీ 'ఈనాడు' ఇతివృత్తం. మహాత్ముని మత సామరస్య సిద్ధాంతంలో సంపూర్ణ విశ్వాసంతో రచింపబడ్డ ఈ నాటకం ప్రతి గ్రామ గ్రామాన ప్రదర్శింపబడి, ఆయన ఆదర్శ ప్రచారం జరిగి, ఈ మతావేశాన్ని కాస్తయినా చల్లార్చ గలిగిననాడే నా 'ఈనాడు' రచన సార్థకమై, ఫలితం దక్కుతుంది. నేనూ ధన్యుణ్ణవుతాను. ఈ నాటకం ఆ విధంగా ప్రచారం కావటానికి నాటక కళ ద్వారా ఇప్పటికే ఎంతో ప్రజాసేవ చేసి ఆంధ్ర నాటక రంగాభ్యుదయానికి తోడ్పడి, నా బోటి రచయితలకు క్రొత్త ఉత్సాహాన్ని కలిగిస్తూన్న ఆంధ్ర ప్రజానాట్యమండలివారు పూనుకుంటారనే ఆశతో వారికి దీన్ని అర్పిస్తున్నాను.

ఈ నాటకం బాపూజీ అస్తమయానికి ముందు వ్రాయబడింది.

నాటకం చదివినవారు, కొందరు రంగాలంకారాలు చాలా కష్టమని, గ్రామాలలో ప్రదర్శించటానికి వీలుండదేమోనని సందేహం వెలిబుచ్చారు. అలాంటి కష్టం ఏమీ లేదు. నాటకంలో ముఖ్యం అభినయమూ, సంభాషణలు

సన్నివేశాలేకాని, అలంకారాలు దీపాలు కావని, నా అభిమతం. స్థూలదృష్టికి అవి చాలా ప్రధానమైనట్లు కనుపించవచ్చును. కానీ వాటిని వినా కూడా నాటకం రక్తి కట్టగలదనే నా నమ్మకం. వీలులేని ఒకటి రెండు సన్నివేశాలలో మార్పులుకూడా సూచించి వున్నాను. తలుపులుమూయడం మొదలైనవి రెండు చెక్కల శబ్దాలతో సూచించవచ్చు. ప్రదర్శించే సమాజాలు స్వశక్తిమీద ఆధారపడి అనుకూలాలు కలిగించుకోవాలని ప్రార్థన.

8-6-47 తేది వెలువడిన పీపుల్స్ఏజ్ పత్రికలో హజ్రాబేగం రచించిన "*The Bone fire*" అను చిన్న కథ ఈ నాటక రచనకు ప్రోత్సాహం కలుగ జేసింది. అందుకు నే నామెకు కృతజ్ఞుణ్ణి.

మత సామరస్య సాధనకు నా యీ రచన కించిత్ దోహదం చేయ గలిగితే నేను ధన్యుణ్ణి. ఆ దృష్టితో ఆంధ్ర ప్రజానీకం యీ కృతిని ఆదరిస్తుందని ఆశిస్తున్నాను.

—ఆత్రేయ

- ఈ నాడు -

మొదటి రంగం

అర్బక్ ఇల్లు: ఒక హాలు.

[ఎదురుగా కనిపించే గోడలో ఒక పెద్ద కిటికీ వుంది. ఆ కిటికీకి అద్దాల తలుపులూ, చెక్క-తలుపులూ వున్నవి. ఆ కిటికీ తెరిస్తే వీధి కనిపిస్తుంది. కిటికీకి పైగా ఒక ఎలక్ట్రిక్ దీపస్తంభం వుంది.

హాలు కుడిచేతివైపు రెండు ద్వారాలు, ఎడమచేతివైపు రెండు ద్వారాలు వున్నవి.

ఎడమచేతివైపు ముందుద్వారం వాకిలివైపు వెళ్ళేది. వెనకద్వారం ఒక గది. ఆ ద్వారానికి పరదా వేసివుంది.

కుడిచేతివైపు ముందుద్వారం ప్రక్క-యింట్లోకి వెళ్ళేది. వెనకద్వారం వంటింట్లోకి.

హాలులో ఒక పెద్ద పురాతనమైన కొయ్యపెట్టె వుంది. దానిప్రక్కనే ఒక తోలుపెట్టె వుంది.

ఎడమచేతివైపు రెండు ద్వారాల మధ్య కోట్ స్టాండ్ వుంది.

కిటికీ ప్రక్కనే ఒక పెద్ద [illegible]. హాలులో ఒక మంచం; ఒక పడకకుర్చీ వున్నవి.]

ఆగస్టు 14

సమయం : నడిరేయి.

[ఇంటిద్వారాల కన్నిటికీ పచ్చటి తోరణాలు, త్రివర్ణ పతాక తోరణాలు వున్నవి. ఇల్లంతా దీపావళినాడువలె దీపాలు వెలిగించి వున్నాయి. కిటికీ తెరచివుంది. కిటికీలోనుంచి ఒక త్రివర్ణ స్వతంత్ర భారత పతాకం అగుపిస్తూంది. దానిపైన ఒక ఎలక్ట్రిక్ దీపం. నసీం పాడుతూ దీపాలు వెలిగిస్తూంది.

చుట్టుప్రక్కల ఇళ్ళవాళ్ళుకూడా పాడుతున్నారు. వాకిట స్వాతంత్ర్యోత్సవం జరుపుతూన్న హడావిడి అంతావుంది. ఊరేగింపులో పాడుతూన్న పాటకూడా వినిపిస్తూంది. ఒకవైపు గుడిగంట గంభీరంగా పాట తాళానికి లయకుదురుతూ మ్రోగుతూంది. మధ్య మధ్య శంఖారావం.]

స్వాతంత్ర్య ధ్వజమెత్తరా!
జయభేరి మ్రోగించరా!
మూడువందల యేళ్ళ
ముదిదాస్య బంధాల
క్రుంగిపోయిన జాతి
కోలుకొని తలఎత్తి!...
కోట్లకొలది వీరవితతి
కురిపించిన రక్తధార
అసంఖ్యాక ప్రజానీక
ముప్పించిన అశ్రుజలం
నిర్జించిన దీ దాస్యం :
ఆర్జించిన దీ ముక్తి !....

[రహీం గదిలోనుంచి వచ్చాడు. కొత్తగుడ్డలు తొడుక్కొని వున్నాడు. ఇవన్నీ జరిగేటప్పటికి ఉదయమయింది......]

రహీం : నసీం! స్వాతంత్ర్యోత్సవం హడావిడిలో అన్నం వండటం మరిచిపోయేవు సుమా!

నసీం : స్వాతంత్ర్యం వచ్చినతర్వాతకూడా అన్నం కావాలా బాయ్ ?

రహీం : అందుకే నువ్వూ నేనూ చెప్పకుండానే రేషన్ ఇంకా తగ్గించేస్తున్నార్లే!......ఇంతకూ తమ్ముడు రామెక్కడ ?

నసీం : ఏమో ఎక్కడ తిరుగుతున్నాడో! ఈ రోజంతా అగుపించాడా అసలు? స్వాతంత్ర్యోత్సవమంతా తమ్ముడి నెత్తినే వున్నట్లుంది.

రహీం : (కిటికీలోంచి చూసి) నసీం! ఇట్లారా! ఇట్లారా!

నసీం : ఏం ?

రహీం : చూడు నసీం! చూడు! ఎంత అందంగా వుంది వూరు! అబ్బ! ఎన్ని దీపాలు! ఎంత ఆనందం! ఎంత అలంకారం! ఊరంతా ఉత్సాహంతో పొంగిపోతూంది! బీదాబిక్కీ, ముసలి ముతక, పెద్దాచిన్నా,- అందరూ ఎంత ఆనందంగా ఉన్నారు. మనం అదృష్టవంతులం నసీం నిజంగా! మన భారతమాత, మన దేశమాత దాస్యశృంఖలాలనుండి విడివడే శుభముహూర్తం, ఆ అమృతక్షణం మనం చూడగలిగాం! ('స్వతంత్ర భారత్ కు' అని కేక)

నసీం : రహీం : 'జై'

[నేపథ్యంలో బృందగీతి, రహీం, నసీంకూడా పాడుతున్నారు.]

సత్యాగ్రహమ్ములో
విప్లవోద్యమములో
అసువులొసగిన వీర
యోధులకు జోహార్లు!....

[పాట సన్నగిలిపోయింది. పురుషోత్తం [illegible] వచ్చారు. నసీం క్యాలెండరు [illegible].]

అక్క : అన్నివీధులకంటె మనవీధే చాలా బాగుంది ఏమంటావ్?

పురు : బజార్లో బలే అలంకారం చేశారు. చూశావా?

అక్క : ఆఁ. దానికేంలే! డబ్బుగలవాళ్ళు చేశారు. అదీ ఒక గొప్పేనా?

పురు : ఆ విధంగా ఆలోచిస్తే హరిజనవాడలో చేసిన అలంకారం అన్నిటికంటే ఉత్తమం అంటాను. రహీం! నువ్వు చూశావా?

రహీం : చూడకేం? నిజంగా చాలా బాగుంది, బాబా! ఈ నాడందరూ కొత్తగుడ్డలు వేసారే?

అక్క : నువ్వు కొనివ్వకపోయినా రాం నన్ను మరిచిపోలేదు లే! వాడు తీసిచ్చాడు ఈనాడు కానుకగా!

పురు : నాకు రహీం కొనిచ్చాడీ బట్టలు తెలుసా?

రహీం ఇంతగొప్ప ఘనమైన అదృష్టం! మీ రిద్దరూ కొనిచ్చారు కదూ!

పుష : అదే! నువ్వొచ్చావా అక్బర్? నాకు తెలియదే!

అక్బర్: అసలు నువ్వు తీసినచ్చావని నాకు తెలుసా?

[నసీం కలకల నవ్వింది. వారిని రాము చూస్తూ, నిండుగా నవ్విన శబ్దం]

రాం : (నాకేటి ఎవరితోనో) రేపు తప్పకుండా వింటా! ఏం?

అక్బర్: అప్పుడో రాం!

పుష : అసలీ గోల వాడికి లేదికే వున్నట్లు లేదు.

నసీం : ఉదయం వెళ్ళినవాడు ఇదే రావడం!

[రాం వచ్చాడు]

రహీం : రాం! అయిందా స్వాతంత్ర్యోత్సవమంతా?

రాం : బలేవాడివే రహీం నువ్వు! నాతో వస్తూన్నట్లేవుండి తటాలని మాయమైపోయావే! నీ కోసం ఎంతసేపు వెతికాను? ఎక్కడికి కెళ్ళావు?

రహీం: నీ కోసం నేనూ వెతికాను. ఎక్కడికి కనిపిస్తావా గుంపులో! కొంగులుకొంగులు ముడేసుకున్నా ఆ జనం తోపిడికి ఆగేట్లుందా?

అక్బ : పుణుకోత్తా! ఇంత ఇంత పిల్లలుకూడా 'స్వాతంత్ర భాగత్ కిజై' అంటూ ఒళ్ళు తెలియని ఆనందంలో అరుస్తూంటే నా ఒళ్ళు పులకరించి పోయిందోయ్!

పుష : పిల్లలేమిటి! కూలీలు—కైతులు—ఎండిపోయిన ఎముకల గూళ్ళల్లోనుంచి ఎంత ఉత్సాహం పొంగి పొరలింది?

అక్బ : అన్నిటినీ మరిపించే ఇంతటి ఆనందంతో ఈ దేశం నిండి పోతుందని నే నెన్నడూ అనుకోలేదు నిజంగా !

రాం : అన్నీ బాగానే వున్నాయి కానీ–

పురు : కానీ ఏమిటి ?

రాం : ఈనాడు జండాలనుకూడా బ్లాక్ మార్కెట్ చేసారు. అందుకే నా హృదయం చివుక్కుమన్నది.

పురు : నిజమే ! అది చాల అవమానపడాల్సిన విషయమే !

రహీం: అబ్బ ! పోనిద్దురూ ఇప్పుడెందు కా గొడవ !

రాం : నసీం ! నీకొక ప్రెసెంటు తెచ్చాను.

నసీం : ఏమిటది ?

రాం : (బాపూజీ పటం ఇచ్చాడు)

నసీం : (తీసుకొని) బాపూజీ !

[నేపథ్యంలో 'మహాత్మ గాంధీకి జై' అని కేక. అందరూ 'జై' అన్నారు. 'స్వతంత్ర భారత్ కు జై' అందరూ కిటికీవైపు తిరిగి పాడుతున్నారు....]

కటికిదారిద్ర్యాన
కమిలిపోయిన గుండె
చెఱసాల చీకట్ల
చివికిపోయిన బ్రతుకు
చిగిరించి వికసించి
చిరునవ్వు చిందగా
పగలేని తెగలేని
జగతి సృష్టించగా !....

[వెలుతురు మెల్లగా తగ్గిస్తూరావాలి. పాట అయిపోయే టప్పటికి రంగస్థలం అంతా చీకటి అయిపోవాలి.]

ఒక్క క్షణం :

[క్యాలండరులో తేదీమార్చి లైట్లువేసి సీనుజరప వచ్చు. ఈటీసాల అనుకూలం లేనివాళ్ళు తెర దింపి తేదీ మార్చి మరల తెరతీయటం మంచిది.]

ఆగస్టు 18

సమయం : పగలు.

[ఆగస్టు 15 కట్టిన తోరణా లింకా వున్నవి. దీపాలుమాత్రం లేవు. రాము నసీము కిచ్చిన గాంధీపటం గోడకు తగిలించి వుంది. నసీం ఒకవైపుగా కూర్చొని ఎర్రగడ్డలు తరుగుతూంది. కొంత సేపటికి గదిలోనుంచి అక్బరు వచ్చాడు.]

అక్బ : నసీం !

నసీం : బాబా !

అక్బ : పురుషోత్తం బాబు కెలా గుందమ్మా ?

నసీం : ఇప్పుడే వెళ్ళి చూచివచ్చాను. కొంచెం నెమ్మదిగానే వుంది బాబా !

అక్బ : అల్లాహూ అక్బర్ !

నసీం : స్వాతంత్ర్యోత్సవానికి విందులు బలంగా పడ్డట్టుంది. అందుకే శాస్త్ర సుస్తీ చేసింది.

అక్బ : ఆఁ నాకు తెలియని విందు లేమున్నాయి. మేమిద్దరం ఒకటిగానేగా వెళ్ళాం అన్ని విందులకు ? ఇంకా చూస్తే డాక్టరింటి విందు నా కొకటి ఎక్కువ.

నసీం: పురుషోత్తం బాబుకూడా వెళ్ళారటగా?

అక్బ: అదెప్పుడు? ఆరోజు నాతో రాలేదే?

నసీం: ఆరోజు డాక్టరాయన్ను పిలవలేదట. మరుసటిరోజు హిందువులందరికీ విందుచేస్తున్నానని పిలిచారట.

అక్బ: అలాగా! ఆ డాక్టరెప్పుడూ అంతే! మా యిద్దరికీ సంబంధించిన విషయం మాట్లాడాల్సి వచ్చినా వేరే వేరే పిలిచి మాట్లాడటం ఆతని అలవాటు. అందుకే విందులుకూడా వేరు చేసాడు.

నసీం: మీరేమన్నా అనండి బాబా! అతని మాటంటే నాకు మహాయింట.

అక్బ: పోనీలే తల్లీ! ఏదో పరాయిదేశంవాడు... త్వరలో మూటముల్లెతో వాళ్ళదేశం వెళ్తున్నాడు. ఇంకెందుకు చెప్పు లేనిపోని గొడవలు?... ఉండమ్మా! ఉత్తం బాబును చూచిరావాలి!

నసీం: మీరింటకొచ్చిన వెంటనే చెప్పమన్నారు రమ్మని.

అక్బ: అవును పాపం! రోజూ కాస్సేపు బాతాఖానీ వేస్తేగానీ ముద్దదిగదు. చిన్నతనంనుంచి అట్లా అలవాటుపడ్డాం. నాకు ఒకసారి జబ్బుచేస్తే ఇరవైనాలుగు గంటలూ నాపక్కనే వుండేవాడు తిండీ తిప్పలు మానేసి. వట్టి వెర్రివాడు పాపం! (ఎడమచేతివైపు ద్వారంగుండా వెళ్ళాడు)

[కుడిచేతివైపు ద్వారంగుండా వీధినుండి రహీం వచ్చాడు]

రహీం: నసీం! బాబా ఎక్కడ?

నసీం : ఆ యింటికెళ్ళారు.

రహీం : ఉత్తం బాబింటికేనా ?

నసీం : అవును. ఏం ?

రహీం : ఏమీ లేదు. (అటూ ఇటూ తిరుగుతుంటాడు)

నసీం : ఎందుకట్లా కాలుకాలిన పిల్లిలా తిరగటం ?

రహీం : ఏమీ లేదు... బాబా కెంతచెప్పినా తెలియటం లేదు.

నసీం : ఏమిటది ?

రహీం : వీరా నెత్తిమీదకొస్తే అప్పుడేడుస్తారు.

నసీం : ఇప్పుడేం కొంపమునిగింది ?

రహీం : కొంప అదే ఎందుకు మునుగుతుంది ? మనం ముంచు కుంటాం గానీ–

నసీం : ఏమిటో నీమాటలు నాకేమీ అర్థంకావడం లేదు.

రహీం : అర్థంకావాల్సిన వారికే కాలేదు. నీకెందుకవుతుంది ! బాబాకు పూర్తిగా మతిపోయింది. నెత్తిన నోరు పెట్టు కొని చెప్తున్నాను. ఇప్పుడు నామాటలాయన కెక్కడం లేదు. అనుభవానికొచ్చి నప్పుడవస్థపడేది ఆయనొక్కడే అయితే ఫర్వా లేదు. కాలానికి కట్టుబడిపోవడం బుద్ధి మంతుల లక్షణం !

నసీం : బాగానే వుంది వుపన్యాసం ! ఇంతకూ అసలు విషయం ?

రహీం : విషయానికేముంది ? అందరికీ తెలిసిందే !

నసీం : అదేమిటో చెప్పరాదూ ?

రహీం : నేను చెప్పటం ఎందుకు? ఇదిగో—నువ్వే చదువుకో—
(పేపరొకటి విసిరివేసాడు)

నసీం : (కొంతసేపు ఆ పేపరు చదివి, ఆలోచించి) అదా సంగతి?

రహీం : అదేగానీ నువ్వన్నంత తేలికమాత్రం కాదు.

నసీం : అయితే ఏం చేయమంటావు?

రహీం : ఆ దర్వాజాను వెంటనే బన్ద్ చేయమంటాను.

నసీం : ఆ దర్వాజా ఏంచేసిం దిప్పుడు?

రహీం : ఆ దర్వాజాయే మన కొంపముంచబోతోంది. దాన్ని మూసేస్తేనేగానీ నువ్వూ నేనూ ప్రాణాల్తో వుండట మంటూ జరగదు.

నసీం : భాయ్! ఉత్తంబాబునే అనుమానిస్తున్నావా!

రహీం : కాదు నసీం!

నసీం : మరి?

రహీం : మరి—మరి!—నసీం! కూర్చో? నా మాట వింటావా? బాబుకు నేనంటే పసిపిల్లవాడికిింద జమ. నీమాటంటే కొంచెం ఖాతిరీ వుంది. నువ్వైనా బాబాతో చెప్పు. ప్రస్తుతానికి కాస్త భద్రపడతాం. ద్వేషాలు పెంచు కోమని చెప్పటంలేదు నేను. కానీ—

నసీం : రాముతో మాట్లాడావా యీ విషయం?

రహీం : మనం మాట్లాడేవాటికు వాళ్ళు కాచుక్కూచో లేదు. నే నెన్నడూ కలలోకూడా అనుకోలేదు! రాంలో ఇంత

మార్పు కలుగుతుందని రాం ఎట్లా! ప్రవర్తించాడో తెలుసా?

నసీం : ఏం చేశాడు?

రహీం : నేను బజార్లో వున్నాను. రాం నా ప్రక్కనే వెళ్ళాడు. నన్ను చూడనుకూడా చూచాడు. కానీ నాతో ఒక్క పలుకు పలకలేదు. ఈ మార్పుకు కారణం ఏమిటంటావు?

నసీం : పొగరుబాటు! భాగ్!

రహీం : పొగరుబాటు! పోసి పొగరుబాటే అనుకుందాము. మనం జాగ్రత్తపడితే కలిగే నష్టమేముంది చెప్పు. నేనిప్పుడేం కత్తులు నూరమని చెప్పటం లేదుగా?

[రాం చరచర గదిలోనుంచి చేతిలో ఒక మందుసీసాతో వచ్చాడు...]

నసీం : రాం! ఏమంత హడావిడిగా వెళ్తున్నావ్?

రాం : ఇదిగో యీ మందు నాన్నకిచ్చి వస్తా, (వెళ్ళాడు)

రహీం : ఇకనయినా యీ రహ దారిని మాన్పించేయాలి.

నసీం : ఈ రోజు కొత్తకాదుగా?

రహీం : కొత్తో పాతో! ఆ యింటికి వేరేదారివుండగా వాళ్ళు దాన్ని ఉపయోగించుకోవటం మంచిదంటాను. పరిస్థితులనుబట్టి మారటం అవసరం. లేకుంటే గోటితో పోయేది గొడ్డలి కావాలిస్తుంది. నసీం! మన స్నేహాన్ని తెంచి బాబాయితో నువ్వయినా చెప్పాలి. లేదా—(వెళ్ళాడు)

[నసీం ఒక్కడే నిలుచుంటాడు ఆలోచిస్తూ. ఒక నిట్టూర్పువదిలి ఇటు తిరిగాడు. రాం వచ్చాడు]

రాం: రహీం ఎక్కడ ?

నసీం: ఇప్పుడే వెళ్ళాడు.

రాం: (ఒక్కక్షణం అట్లానిలబడ్డాడు. తిరిగి వెళ్ళబోతున్నాడు)

నసీం: తమ్ముడూ ? ఏం వెళ్తున్నావు ?

రాం: ఏమీ లేదు. రహీం యీరోజు—(ఏమో చెప్పబోయాడు. దృష్టి నేలమీదవున్న పేపరుమీదపడింది. తీసి చదివాడు——మనిషి వణికిపోతున్నాడు. పేపరును పరపర చింపేశాడు) దీన్ని ముందు నిప్పులో పారేయ్ !

నసీం: ఏం తమ్ముడూ ?

రాం: ఇది మనయింట్లో వుండకూడదు.

నసీం: ఏం ? ముస్లిములేగా అధికంగా చస్తున్నారు ?

రాం: నసీం ! (నఖశిఖపర్యంతం వణికిపోయాడు. తటాలున లేచాడు. నసీం నోరుమూసేంతదూరం వచ్చి ఆగింది చేయి. ముఖం చేతుల్లో కప్పుకొని కూలబడ్డాడు.)

నసీం: (తొందరపడి అన్నందుకు చాలా బాధ పడుతూంది. ఒక్కక్షణం ఏమీమాట్లాడాలో తెలియక వూరుకుంది. మెల్లగా రామూను సమీపించి) భాయ్ !

రాం: బహిన్ ! (తలపై కెత్తాడు. కళ్ళవెంట నీరు కారుతూంది)

నసీం: (హృదయాన్ని కలచివేసిందాసంబోధన) రాం ! ఊహాకే తమాషా కన్నదాన్ని గూర్చి ఇంత ఆవేదన పడాలా !

రాం: తమాషా కాదు నసీం ! తమాషాకిదికాదు సమయం. నాహృదయం ఎంతగా బాధపడుతుందో నీకు తెలీదు. రహీంకూడా యీనాడు—అసలు మీగుండెలూ

ఎందుచేతనో యీనాడు_ నా హృదయాన్నిట్లా బాధ పెడుతున్నారు.

నసీం : రహీం ఏం చేసాడు?

రాం : కాగలా ఎరగను. కానీ నాతో మాట్లాడటం మానేసాడు.

నసీం : ఆ ఎప్పటి నుంచి?

రాం : అన్నీ యీనాడే! ఈనాడే! అన్నీ జరిగినవి_జరుగుతున్నవి. బజారులో కనుపించి రహీం నాతో పలకకుండా ఎన్నడూ పోయింది లేదు. ఎందుచేతనో యీ రోజు ముఖం తిప్పేసాడు_వెళ్ళిపోయాడు.

నసీం : (నవ్వు వచ్చింది కాని ఆపుకొని) చాలా బాగుంది మీ ఇద్దరి తగాదా! నువ్వు పలకలేదని రహీము, రహీము పలకలేదని నువ్వు—

రాం : రహీం నీతో అన్నాడా నేను పలకలేదని?

నసీం : అవును. ఇప్పుడే అన్నాడు. నువ్వే ముఖం తప్పించావట.

రాం : కేవలం పొరపాటు నసీం! రహీం ఇప్పుడెక్కడికి వెళ్ళాడు?

నసీం : ఏమో! ఏమీ చెప్పలేదు.

రాం : ఉండు నసీం! రహీంను కలుసుకొస్తా. (సత్వరని వీధివైపు వెళ్తాడు.)

[నాలుగిళ్ళ ప్రక్కనుంచి అక్బర్, డాక్టరు వచ్చారు.]

అక్బర్ : కూర్చోండి డాక్టర్ సాబ్!_నసీం కాస్త ఛా పెట్టివ్వు డాక్టర్ గారికి? (నసీం వంటింట్లోకి వెళ్ళింది)

డాక్టర్: ఆఁ—ఇప్పుడెందుకు లేండి!

అక్బర్: ఏం ఫర్వాలేదు. మా ఛా కా స్త తాగండి. మీ దేశం వెళ్తున్నారు. మీకాక-వాలన్నా దొరకదు మా ముస్లిం ఛా!

డాక్టర్: ఇంతలో పంపేస్తున్నారే మూటగట్టి?

అక్బర్: మీరు చెప్పిందేగా?

డాక్టర్: ఆఁ—అవును. మా సిబ్బందినంతా పంపేసాను. కాని—

అక్బర్: కానీ?

డాక్టర్: ఊళ్ళో కొందరు ఏవో కొన్ని పరిష్కారాలు చేసి నాకి వెళ్ళమని పట్టుబడుతున్నారు. అదీగాక—ఆఁ—నేను చెప్పదలచుకున్న దికూడా చెప్పేస్తాను.

అక్బర్: చెప్పండి. చల్ల కొచ్చి ముంతదాచడ మెందుకూ?

డాక్టర్: ఆఁ ఏమీ లేదు. నన్ను మీరు సరిగా అర్థం చేసుకోవాలి. చూశారూ? నేను ఇటుఅటు ఇద్దరికీ కావాల్సిన వాడినే—అదీగాక వెళ్ళిపోయేవాడికి నాకు యీ విష యాల్లో జోక్యం కలుగజేసుకోవాల్సిన అవసరమూ లేదు. అయినా నాడ్యూటీ నేను చెయ్యాలిగా? ఏమంటారు?

అక్బర్: ఇదంతా కేవలం ఉపోద్ఘాతం అంటాను. అఁతేనా?

డాక్టర్: (కొద్దిగా నవ్వి) అవునులెండి! ఆఁ వూళ్ళో పరిస్థితి గమనిస్తున్నారా?

అక్బర్: గమనిస్తూనే వున్నా.

డాక్టర్: ఎట్లాగుందంటారు?

అక్బర్: చాలా క్షేమంగానే వుంది. రేషన్ చాలటంలేదు. బ్లాక్ మార్కెట్ ఆగటంలేదు. లంచాలు కిందనుంచీ పైదాకా బాగా పాకినవి. అధికారమో, పలుకుబడో లేని పేదవాండ్ల బ్రతుకు—

డాక్టర్: అబ్బ! కాదండీ!

అక్బర్: మరి?

డాక్టర్: మీరు చాల అజాగ్రత్తగా—నిద్రపోతూ వున్నారని చెప్పాలి. అంతే!

అక్బర్: అంటే?

డాక్టర్: గోపాలం మీతో ఏమీ చెప్పలేదు?

అక్బర్: ఏమిటది విశేషం?

డాక్టర్: విశేషం కాదు! ఇట్లా వుంటే మీరు, మీ మతం, జాతి విధ్వంసం! అంతే! (రహస్యంగా) హిందువులు మిమ్మల్ని మసి-మసి చేసేయాలని సిద్ధపడుతున్నారు. తెలుసా?

అక్బర్: [illegible]!

డాక్టర్: ప్రతి హిందువునింట కత్తులు, తుపాకులు సరఫరా చేసి పెట్టారట, తెలిసిందా?

అక్బర్: మా హిందూ మిత్రులు ఇళ్ళల్లో పట్టువగనక మానేశారు. అందుకేనా?

డాక్టర్: మీ ఖర్మా నా ఖర్మ? నేను చెప్పాల్సింది చెప్పాను. పోతా ఇక మీ ఇష్టం.

అక్బర్: డాక్టర్ సాబ్! ఇది తెలిసిన విషయమేగా! కొత్త సంగతేం కాదు. అయినా మనం ఏం చేస్తాం?

డాక్టర్: నేను ఒకే ఒక్క పాయింటు చెప్తాను. మీ కిష్టంవుంటే వినండి, లేదా మానేయండి; అదీ మీవాళ్ళు చెప్ప మంటే చెపుతున్నా. వెళ్ళేవాడికి నా కెందుకీ గొడవ లేకుంటే!

అక్బర్: సరే, ఆ పాయింటేమిటో చెప్పండి.

డాక్టర్: మరి–మీరు కొంచెం మనసుకు నొప్పి కలిగినా ఓర్చుకొని ఆ దర్వాజాను మూసేయాలి.

అక్బర్: ఏమన్నారు ?

డాక్టర్: నే ననడం కాదు, మీ వాళ్ళందరూ అంటున్నారు. అట్లా దర్వాజా తెరిచి వుంచడం మంచిది కాదని, ఏమంటారు ?

అక్బర్: ఆ అధిక ప్రసంగం వాళ్ళ కక్కర్లేదంటాను.

డాక్టర్: ఇది కేవలం మీకు సంబంధించింది మాత్రం కాదని–

అక్బర్: అవును, కేవలం నా సొంత విషయం. అంతే !

డాక్టర్: అయితే___

[ఇంతలో లోపలనుంచి పురుషోత్తం వస్తూ...]

పురు : అక్బర్, ఏమిటోయ్ ! ఇదిగో వస్తానంటూ వచ్చే శావు! అరగంటయింది, పత్తా లేవే! ఓ, డాక్టర్ గారా! నమస్తే !

డాక్టర్: నమస్తే ! మిమ్మల్ని గెస్టు తీసుకోమన్నానుగా ! ఎందుకొచ్చారు ? నాకు ఒక అర్జంట్ కేసుంది. వస్తా. సెలవు ! (వెళతాడు)

అక్బర్: కూర్చో పురుషోత్తం !

పురు : ఏమిటోయ్! అంత బెదరిపోయి జారుకున్నాడు డాక్టరు?

అక్బర్: ఆఁ, వాడి గుంప తెగింది. అదిసరేగాని నువ్వు సుస్తీగా వుండి ఎందుకొచ్చావు? నేను రానూ?

పురు : నువ్వూ డాక్టరూ కలిసి నన్ను పెద్దరోగిని చేసేస్తున్నారే? ఏదో యీ రేషన్ బియ్యం తిని కాస్త మందగిస్తే అదీ గొప్ప రోగమేనా!

నసీం : (టీ పట్టుకొచ్చి) డాక్టరు వెళ్ళాడా బాబా?

అక్బర్: ఆ వెళ్ళాడు. ఆ ఛా పురుషోత్తం బాబాకివ్వు తాగుతాడు.

నసీం : ఛా తాగొచ్చా బాబా మీరు?

అక్బర్: ఆ ఇంగ్లీషు పత్యాలు మనకొద్దులే యింక. తాగు ఫర్వాలేదు.

[నసీం టీ పురుషోత్తానికి యిచ్చింది. పురుషోత్తం తాగుతున్నాడు. రాం వీధివైపునుంచి వస్తాడు.........]

రాం : కాఫిర్! కాఫిర్ నట!

అక్బర్: రాం! ఏమిటది?

రాం : ఇంత అవమానం చేస్తారని కలలోకూడా అనుకోలేదు.

పురు : ఏమిట్రా అది?

రాం : మనం కాఫిర్లమట! వాళ్ళ దాపునకైనా రాకూడదట!

పురు : ఎవరన్నార్రా?

రాం : ఎవరో అంటే ఎందుకీ ఏడుపు?

అక్బర్: రహీం అన్నాడా ?

పురు : నువ్వూర్కో అక్బర్ ! రహీం ఎందుకంటాడు ? అట్లాంటి కూతలెన్నడూ కూయడు రహీం !

రాం : తానుగా అనడు. ఇతరులచేత అనిపిస్తాడు.

పురు : చాల్లే ! బుద్ధిలేకుండా మాట్లాడకు.

అక్బర్: నువ్వెప్పుడూ రహీమును పైనవేసుకొస్తా వెందుకూ ? నీకు తెలియదు వాడి విషయం, వాడెప్పుడూ ఉద్రేకం మనిషి. అన్నా అనివుంటాడు.

పురు : వీడేమీ అనకుంటే వాడెందుకంటాడు ? వీడుమాత్రం ఏం సామాన్యుడా ? ఏమీ తీసిపోడు !

నసీం : అసలు ఏమిటి రాం యీ తగాదాలంతా ! ఈ నాడు మీరిద్దరూ వింత తగాదాలు తెచ్చుకుంటున్నారే !

పురు : ఏమిటోనమ్మా యీ కుర్రవాళ్లూ, వీళ్ళ స్నేహాలూ! మేము మా చిన్నతనంలో ఇట్లా ఎన్నడూ తగాదాలు పడి ఎరగం. నీటికి మాటికి చిటపట లాడుతా రీ కుర్రాళ్ళు.

అక్బర్: ఏంజరిగింది రాం ?

రాం : నేనేమీ చెప్పదలుచుకోలేదు. కానీ రహీం ప్రవర్తన మాత్రం నాకేమీ బాగుండలేదు అంతే! (వెళ్తున్నాడు)

పురు : రాం ! ఆగు—ఒకవేళ రహీం ఏమైనా అన్నాడే అనుకో నువ్వుకాస్త సర్దుకొనిపోతే ఏం ? అంతటితో నీ నెత్తిన కిరీటం జారిపోతుందా !

రాం : నెత్తినకెక్కటం జారిపోతుందనికాదు. సర్దుకొని పోవట మంటే ఏమిటో నాకూ తెలుసున్నాన్నా! సర్దుకొనే పోతున్నాను.

పురు : అంత సర్దుకొనిపోయినా సహించరానిదేం వచ్చిం దిప్పుడు ?

రాం : ఇది ఇప్పుడు వచ్చిందికాదు. ఎన్నోరోజులుగా గహించం మనసులోనే పెట్టుకొంటున్నాను.

నసీం : రాం ! ఏమన్నావు ?

పురు : ఊఁ హుఁ ! తమరు జ్యోతిషం చెప్తున్నారన్నమాట! వెధవ వేషాలు వేయకు. తెలిసిందా ? రాం ! ఇంకొక్కసారి ఇట్లాంటికూతలు కూసావంటే పళ్లూడ గొడతాను. నేర్చుకొంటూన్నట్లుంది రాజకీయాలు !

రాం : నేనేం కొత్తగా నేర్చుకోలేదు. మొన్న విందులు కూడా వేరే చేయాల్సిందని డాక్టరుతో తానే చెప్పాడటగా ?

నసీం : ఎవరు ? రహీమా ?

రాం : అవును.

అక్బర్: డాక్టర్ నీతో చెప్పాడా నాయనా ?

రాం : అవును.

అక్బర్: మంచిదే ! వాడు మీదగ్గరకూడా చేరుతున్నాడన్న మాట. ఊఁ సరే ? ఆ మూడవవాడిమాట నువ్వు నమ్మావుకదూ ?

రాం : కళ్ళ ఎదుట కనిపిస్తూన్నదాన్నే నమ్మొద్దంటారా ?

పురు : నీనమ్మకానమ్మకాలు ఎవరిక్కావాలోయ్ !

రాం : మీ యిష్టం మీరేమన్నా అనండి. కానీ-నా మన సారా చెప్తున్నాను-దీన్ని పెద్దది చేసుకోవాలని నాకే మాత్రం ఏకోశాన లేదు. మీరు నమ్మండి.(వెళ్ళాడు)

అక్బర్: ఆ వెధవకు స్నేహం మంచీ చెడ్డ ఏమీలేకుండా పోయింది. ఆ వేళంవస్తే ఎంతమాటైనా అనేస్తాడు.

నసీం : వీళ్ళిద్దరూ మాట్లాడుకోవడంలేదు బాబా.

పురు : అదెప్పటినుంచి ?

నసీం : ఈనాడేఉ! దయమే నాకు తెలిసింది.

పురు : మొన్న స్వాతంత్ర దినంనాడు పండుగంతా తమనెత్తినే వున్నట్లు రాత్రి తెల్లవార్లూ ఇద్దరూ వూరంతా అలంకారాలు చేస్తూండినారే ! ఇంతలో ఏం వచ్చింది వీళ్ళకు ?

నసీం : ఏమో ! ఇది యిట్లా పెరిగిపెరిగి విరుచుకొని పడుతుందేమో ! మీరు కాస్త రహీముకు చెప్పండి బాబా.

పురు : వాడికి చెప్పేదేమిటి ! వీడికి ముందు బుద్ధి చెప్పాలి గానీ !

అక్బర్: అదంతా కాదు పురుషోత్తం ! ఆ నిగ్ల నాడింతా చేస్తున్నాడు. నాకదే అనుమానం.

పురు : ఎవరు ? డాక్టరా ?

అక్బర్: ఆ-డాక్టరే ! అసలతను డాక్టరెందుకవుతాడు ? మందుల వ్యాపారం చేసుకొనేవాడు.

నసీం : నేను స్కూలినుంచీ చూస్తూనేవున్నా. అతనంటే నాకెందుకోమంట. బోడితలకు మోకాలికి ముడిపెట్టే వ్యవహారం అతనిది.

పురు : అట్లా చేసే కదూ ఇంత ఆస్తి పలుకుబడి సంపాయించాడు.

అక్బర్: అతన్నని ఏం వుపయోగం? మనవాళ్ళకుండొద్దు బుద్ధి? అసలు యీమధ్య రహీంకు కొత్తస్నేహితులు చేరినట్లుంది. ఇంట్లో కాలు నిలపక తిరుగుతున్నాడు కదు నసీం?

నసీం : అవును బాబా! మరీ యీమధ్య పేపర్లో ముఖ్యంగా యీ గలటాల విషయాలు చదివి ఏకరువు పెట్టటం అధికమైపోయింది.

అక్బర్: ఊఁ—

పురు : వాడిమీాద తంటాలు చెప్పటం నీకు చిన్నతనంనుంచి అలవాటైపోయింది!

నసీం : ఇందులో తంటాలేవీ లేవులే బాబా! ఇటువంటి విషయాల్లో మనం ముందుగా తెగ్గోయకపోతే ప్రమాదం.

పురు : అందరూ ఆ రహీంమీాదే విరుచుక పడతారేం?

అక్బర్: వాడి విషయం మాకుబాగా తెలుసు గనక. వట్టికోతి పిడికిలి మనిషి. తాపట్టిన కుందేటికి మూడేకాళ్ళు.

నసీం : అసలింతెందుకు. వాడితో ఎంతపోరు ఇంట్లో! ఇంత వంట చేస్తామా—వాడికొక్క-టీ గిట్టదు. తీరా నీకేం కావాలో చెప్పరా అంటే—

పురు : వాడికని వేరేకూరచేస్తే ఏంపోతుంది ?

నసీం : ఎట్లాంటికూర కావాలో చెప్తేనా ! వాడికే తెలియదు వాడికేం కావాలో !

అక్బర్: ఇప్పుడు వీడెక్కడ !

నసీం : ఏమో ! ఎక్కడి కెళ్ళాడో ! గంటముందు వచ్చి గల్లంతుచేసి పోయాడు.

అక్బర్: ఏమని ?

నసీం : ఊళ్ళో ఏదో వుడికిపోతూందట. గలటా లా జరిగే టట్లుంది. మనం జాగ్రత్తపడాలని.

అక్బర్: ఏడవలేకపోయాడ.

పురు : ఆ డాక్టరూ అంతే. ఊర్కే చెప్పుకొచ్చేవాడీ చావు కబుర్లు. ఒక రిక్షావాణ్ణి పొడిచేసారు. ఒక స్కూలు మాష్టరు చచ్చాడు అని.

నసీం : నిజమేబాబా యీ కలహాలు వూరూరు పాకిపోతు న్నాయి.

పురు : పాకుతాయి కాళ్ళువచ్చి ! ఎందుకంట యీ పశు ఆవేశం ? రిక్షావాడికీ – స్కూలుమాష్టరుకీ ఏది ఎట్లా పోతే ఏంకావాలి ? వాళ్ళకేం తెలుసు. అట్లా చంపట మేనా ఆవేశం–మగతనం ? ఛీఛీ ! చండాలం !

అక్బర్: అవును. చచ్చేదంతా అమాయకప్రజ.

పురు : పోనీలే మనకెందుకా పాడుగోల. మనం స్మరించ నన్నా స్మరించకూడదు.

[రహీం వాకిలివైపునుంచి వచ్చాడు]

నసీం : రాం అగుపించాడా భాయ్ ?

రహీం : లేదు. (కొయ్యపెట్టెమీద కూర్చోబోతున్నాడు.)

అక్బర్: ఆ పెట్టెమీద కూర్చోవద్దని ఎన్నిసార్లు చెప్పాను.
అందులో ఘురానుందిరా !

రహీం : (వేరేగా కూర్చున్నాడు)

పు:సు : ఏం నాయనా అట్లా వున్నావు ?

రహీం : ఏమీ లేదు.

నసీం : ఛా కావాలా ?

రహీం : కావాలి.

నసీం : (లోపలి కెళ్ళింది)

అక్బర్: రాముకు నీకూ ఏమిట్రా తగాదాలు ?

రహీం : తగాదాల కేమున్నాయి ? ఏమీ లేదు.

అక్బర్: రామును నువ్వేమన్నావు ?

రహీం : నే నేమన్నాను ?

అక్బర్: వాడేమైనా అన్నాడా నిన్ను ?

రహీం : ఏమీ అనలేదే !

అక్బర్: మరి మీ రిద్దరూ ఎందుకు మాట్లాడటంలేదు ?

రహీం : అదేమో రాంనే అడగండి.

అక్బర్: నువ్వెందుకు మాట్లాడటంలేదురా ?

రహీం : అతను మాట్లాడటం మానేశాడు గనుక !

అక్బర్: నువ్వు రాంను కాఫిర్ అన్నావా ?

రహీం : నేనా ?

అక్బర్: నువ్వే !

రహీం : ఎప్పుడు ?

అక్బర్: ఈనాడే ! ఇంతకుమునుపే !

రహీం : నేనేమీ అనలేదు.

అక్బర్: ఛీ ! అబద్ధాలు చెప్తావ్ బద్మాష్ !

రహీం : ఏమిటి మీా కేకలు ?

పురు : ఊర్కో అక్బర్ ! నిజానిజాలు తెలియకే కేకలేస్తా వెందుకు ?

అక్బర్: పురుషో త్తం ! నువ్వు మరీ వీణ్ణి నె త్తి కెక్కించుకొం టున్నావ్ ? వీడు నలుగురు రౌడీలను వెంటవేసుకొని వాళ్ళచేత కూయించి వుంటాడు.

రహీం : మీారు నిజం తెలియకుండా మాట్లాడుతున్నారు రాం మీాదగ్గర ఏం తంటాలు చెప్పాడో—

అక్బర్: చాల్లే ! ముయ్‌నోరు !

రహీం : అయితే నన్నేం చేయమంటారు ? నాతో చదువు కున్న స్నేహితులతో నే నుండగా రాం అక్కడికి వచ్చాడు. వాళ్ళందరూ మనలాగే వుంటారా ? అంటుంటో ఎవడో అన్నాడు. దాంతో రాము వచ్చే శాడు పిలుస్తున్నా పలక్కుండా. ఇది నాతప్పంటారా? నేను చెప్పి చేయించా నంటారా ?

అక్బర్: అటువంటి మూాకతో నీకేం స్నేహంరా ?

రహీం : ప్రపంచంలో అందరూ మనలాగే వుండరు. కాలం మారుతూంటే కళ్లుమూసుక్కూచోలే రందరూ. ఎవరి అభిప్రాయాలు వారివి.

అక్బర్: ఇదిగో ఖచ్చితంగా చెప్తున్నాను. నువ్విటువంటి విషయాల్లో ఏమీ జోక్యం కలగజేసుకోడానికి వీల్లేదు. మేము బతికి వున్నంతకాలం ఈ కుటుంబాలు ఇల్లా వుండాల్సిందే. మేమిద్దరం ఒకటిగా పెరిగాం. మా కళ్ళనుండే మా స్నేహం నాశనం కాకూడదు.

రహీం : నే నిప్పుడు స్నేహాన్ని నాశనం చేసుకోమని చెప్పటం లేదు.

అక్బర్: నువ్వేమీ చెప్పనక్కర్లే దసలు.

రహీం : అంత మూర్ఖంగావుంటే అనవసరంగా అందరికీ ఆపదలు తెచ్చిపెట్టిన వాళ్ళవుతారు.

అక్బర్: చాల్లేవోయ్! నువ్వేనా మహా రక్షించేవాడివి?

పురు : ఉండు అక్బర్! చెప్పనీ అతన్ని!

రహీం : ఊర్కే కేకలేస్తా రెందుకూ? నేను చెప్పేది వినండి. తరువాత మీ ఇష్టం.

అక్బర్: ఏమిటి నువ్వు చెప్పేది?

రహీం : నేను మీకేం రాజకీయాలు చెప్పటంలేదు. జాతిమత విషయా లంతకుముందే చెప్పను. నా అభిప్రాయం ఒక్కటే — ఆత్మరక్షణ చేసుకోవటం అత్యవసరం, మానవధర్మం కూడా. అందుకు మనం ఏనాటికైనా

సిద్ధంగా వుండాలి. కేవలం మొండిగా కూర్చొని ప్రాణాలు పోగొట్టుకోవడం పిరికితనం అంటాను అంతే!

అక్బర్: అంతేనా ?

రహీం : కత్తులు నూరిపెట్టుకోమని, వీధులవెంబడి బయల్దేరి పొడవాలని నేను చెప్పటంలేదు.

అక్బర్: అంతేనా ?

రహీం : అంతే.

అక్బ : చాలా సంతోషించాం. ఆమాత్రం మాకూ తెలుసు.

రహీం : తెలిస్తే చాలా మంచిదే! ఇప్పటికే ఊళ్ళో మనల్ని గురించి విమర్శలు జరుగుతున్నాయి. మనం యిట్లా కలిసివుండటం ఏ మతంవారికీ ఇష్టంలేదు. గుసగుసలుగా బయల్దేరాయి బలవంతంగా నైనా యీ రెండు కుటుంబాలను వేరుచేయాలని సంకల్పించుకొన్నారు. ఐక్యతను హర్షించేరోజులు కావివి. అది కేవలం ఆదర్శం మాత్రమే. ఆ ఆదర్శం అమలుజరిపినప్పుడు ఆనాటికి అవమానంగా రెండు జాతులూ అసహ్యించుకొంటున్నాయి. ఇది మీరు గమనించాలి.

[అక్బర్ అదోవిధంగా కోపం, దుఃఖంతో గదిలోకి వెళ్ళాడు. పురుషోత్తం ఆలోచన బరువుతో కూలబడ్డాడు.........]

నసీం : ఏమిటి భాయ్ యిదంతా ?

రహీం : బయటిప్రపంచాన్ని గమనించకుండా [illegible] స్థ [illegible] కాలాలా వుంటే లాభంలేదు 'నా యిష్టం నా యింట్లో నేనెలాగైనా వుంటాను' అంటే జరిగే కాలం కాదిది. సంఘానికి ప్రతి వ్యక్తి జీవితంమీద అధికారం వున్నది.

పురు : (ఉద్రేకం వచ్చింది) సంఘం! ఏమిటా సంఘం? ఏమిటా అధికారం? స్నేహాన్ని, ప్రేమను, ఐకమత్యాన్ని నాశనం చేయటమేనా సంఘం పని? ఒకరి నొకరు పొడుచుకొని చావమనటమేనా సంఘాదర్శం? నెత్తురు నదులు పారించటమేనా సంఘం ఆశ? ఇవేనా రాజకీయాలు? మానవసంఘం యిదేనా? మన నాగరికత చేరకలిగిన శిఖరం ఇదేనా? నువ్వనే బయట ప్రపంచం ఇదేనా? అయితే మనకా ప్రపంచంతో పని లేదు! ఆ సంఘంలో మనకు స్థానం లేదు. ఆ ప్రపంచాన్ని చూడకుండా కళ్ళు మూసుకొని పడివుంటాం? కూపస్థమండూకాల్లాగే వుండిపోతాం! ఆ సంఘాధికారాన్ని ఎదిరిస్తాం! (మంచంమీద కూలిపోయాడు)

నసీం : బాబా!

అక్బర్ : (గదిలోనుంచి వచ్చాడు. అట్లా చూస్తూ నిలు నిలుచున్నాడు)

రహీం : (హృదయం దెబ్బతిన్నది. పురుషోత్తమును సమీపించి) బాబా!

పురు : నాయనా!

రహీం : క్షమించండి.

పురు : (నిట్టూర్పు వదిలాడు) కాదు నాయనా! ఆవేశాన్ని ఆపుకోలేక పోయాను. అధర్మాన్ని అణుమాత్రం సహించలేని దుర్బలహృదయం ఇది. చెప్పు! ఇప్పుడేం చెయ్యాలేను. చెప్పు.

రహీం : అదికాదు బాబా! నాకుమాత్రం హృదయంలేదూ? నేనేమాత్రం బాధపడటం లేదనుకొంటున్నారా? కానీ___

పురు : కానీ ఏమిటో చెప్పు నాయనా చెప్పు.

రహీం : వ్యక్తిగతంగా వుండే స్నేహాలు, అభిమానాలన్నీ మొత్తంమీద ఒకసంఘంలో కలిగే జాతిమతద్వేషాలు తెంచేస్తాయి. అది నిజంగా బాధే! హింసే! కానీ ఏం చేస్తాం? ఒక హిందువును ముస్లిం అభిమానిస్తున్నా, ఒక ముస్లింను హిందువు నిలువనీడ నిచ్చాడన్నా కుల భ్రష్టులుగా, జాతిద్రోహులుగా చూస్తున్నారు. అట్లాంటివారిని ఆ జాతివారే సర్వనాశనం చేయటానికి సిద్ధపడుతున్నారు. ఈ మతకలహ ప్రవాహంలో స్నేహం, ప్రేమ అన్నీ కొట్టుకొనిపోతున్నవి. ఇది మానవత్వానికి కళంకమే! కానీ... తెలిసి తెలిసి మనం ఆపదలెందుకు తెచ్చుకోవాలి? ఇది ఇద్దరికీ మంచిదే కదా! మీరే చెప్పండి.

పురు : మనం ఎట్లావుంటే వాళ్ళదేం పోయింది? మనయింటి విషయాలతో వాళ్ళ కేంపని బాబూ!

రహీం : ఆ వాదనలన్నీ ఇప్పుడెవరి బుర్రకెక్కుతాయి బాబా!

పురు : అయితే... (మంచంమీదనుంచి లేచి రెండడుగులు వేస్తాడు) (రహీం అలాగే చూస్తూ నిలుచున్నాడు) అయితే మనంకూడా యీ వేలంవెర్రికి తలవంచాల్సిందేనా?

రహీం : ఇద్దరి శ్రేయస్సుకోరి అట్లా చేయటం మంచిదంటాను. నన్ను మీరు సరిగా అర్థంచేసుకున్నారో లేదో? నేనింకా మానవుణ్ణే! నాకూ హృదయముంది. బాబా! మీ సంసారముందు నేను కూర్చుని మీ చేతులారా అన్నంముద్దలు చేసిపెడితే తిన్నరోజులు నా కళ్ళ ఎదుట ఇంకా తారాడుతున్నవి. కానీ...

పురు : రహీం —

రహీం : బాబా!

అక్బర్: (కళ్ళు గట్టిగా మూసుకున్నాడు)

నసీం : (నిలవలేక వెళ్ళింది లోపలికి)

రహీం : మన స్నేహం, మన ప్రేమ నాశనం కావటానికి వీల్లేదు. ఈ వేరుపడటం తాత్కాలికం మాత్రమే. మళ్ళా మనం కలుసుకొంటాం, తప్పదు.

పురు : ....

రహీం : ఈ మతకలహాలు ఎందరినో యిట్లాంటి వాళ్ళను వేరు చేసినవి. ఎన్నో హృదయాలను బలత్కారంగా లాగి పారేసినవి. అదే యీనాడు జరుగుతూన్నది.

పురు : (తలవంచుకొని మెల్లగా వెళ్తున్నాడు)

రహీం : బాబా!

అక్బర్: పురుషోత్తం!

పురు : (చర చర వెళ్లాడు)

అక్బర్: (రహీంను ఒకక్షణం చూచాడు) నెర వేరిందా నీ కోరిక?

రహీం : బాబా! (కాళ్ళమీద వాల్తాడు)

[బయట పెద్ద కల్లోలం, అరుపులు, ఏడ్పులు, కిటికీలోనుంచి మంటలు పొగలు, అగుపిస్తున్నవి...]

నసీం : బాబా! బాబా! ఇల్లు తగులబడిపోయింది. బాబా!

అక్బర్: ఆఁ—

రహీం : (తటాలున లేచి వీధివైపు పరుగెత్తాడు)

అక్బర్: ఏ కసాయివాళ్ళు చేసారో పాపం?

నసీం : లోపల పిల్లా జల్లా ఎవరైనా వున్నారేమో?

అక్బర్: గాలి లేదు. కొంతనయం.

[వీధిలోనుంచి డాక్టరు వచ్చాడు తాపీగా. ఎవ్వరూ అతన్ని గమనించలేదు. దగ్గాడు.]

అక్బర్: (తిరిగిచూచి) ఏమి లా వచ్చారు?

డాక్టరు: ఏమీ లేదు. ఏమిటట్లా చూస్తున్నారు?

అక్బర్: ఎవరిదో కొంపతగులబడిపోయింది పాపం.

డాక్టరు: పాపం...ఊఁ...మొదలుపెట్టారన్న మాట!

అక్బర్: ఏమిటది?

డాక్టరు: ఏముంది! నౌకాలీ, బెంగాల్, పంజాబుల్లో జరిగింది-జరుగుతూన్నదే ఇది!

అక్బర్: ఇంత దూరం వచ్చిందా, అప్పుడే?

డాక్టరు: (కొద్దిగా నవ్వాడు, ఆనవ్వు నసీంకు అసహ్యంగావుంది. ఆమె గదిలోకి వెళ్ళింది) అప్పుడే అంటున్నారే! ఎంత సేపు కావాలి?

అక్బర్: ఎవరీ ఘనకార్యానికి కంకణం కట్టింది?

డాక్టరు: ఎవరైతేనేం? జరుగుతుంది అంతే.–ఓ! ఈనాడు అగష్టు 18 గా

అక్బర్: అవును ఎందుకూ?

డాక్టరు: ఏమీ లేదు. స్వాతంత్ర్యం వచ్చి మూడురోజులైంది.

అక్బర్: (ఆ మాట సులభంగానే అర్థమైంది. ఒక్క క్షణం కుమిలిపోయాడు. వెంటనే తేరుకొని) తమరు ఇంకా వెళ్ళలేదేం?

డాక్టరు: వెళ్ళినట్లే! సామానంతా బుక్ చేసాను

అక్బర్: మంచిపని చేశారు? అయితే తమరిప్పుడు ఎందు కొచ్చినట్లు?

డాక్టరు: ఏమీలేదు ఇదిగో–ఈ రివాల్వరు మీదగ్గరుంచండి, వేరింకేందుకాకున్నా నా జ్ఞాపకార్థమైనా వుంచండి. బహుశా మీకు ఆపత్కాలంలో ఉపయోగపడ వచ్చు.

అక్బర్: (తీసుకోలేదు)

డాక్టరు: ఊళ్ళో పరిస్థితిలో నూరోవంతు మీరిప్పుడుచూచారు, అంతే! ఇంకా ముందు ముందు ఎంతో వున్నది, మీరు నామాట వినండి. అయితే ఒక్కమాట—

అక్బర్: ఊఁ–

డాక్టరు: నా కిందులో ఒకటే వుద్దేశం. మీరు ఈ రివాల్వరును కేవలం ఆత్మరక్షణకు మాత్రమే వుపయోగించాలని నా కోరిక, ప్రార్థన. అట్లా వుపయోగించే పక్షంలోనే నేను మీ కివ్వదలచా.

అక్బర్: మంచిదే! తమకు దయచేయొచ్చు!

డాక్టరు: యిట్లావుంచిపోనా?

అక్బర్: అక్కర్లేదు. తీసుకెళ్ళండి.

డాక్టరు: ఆపత్కాలం—

అక్బర్: మీకే రావచ్చు. మీరే వుపయోగించుకోండి.

డాక్టరు: అందరూ తయారుగావుంటే మీరుమాత్రం—

అక్బర్: అక్కర్లేదని మీకూ కూడా చెప్పటం.

డాక్టరు: మీరంటే వున్న అభిమానం—

అక్బర్: డాక్టర్! నన్ను రెచ్చగొట్టకండి. దయచేసి—

డాక్టరు: మీర్జాసాహెబు—ఇంతెందుకు—చివరికి ధర్మయ్యఇంట్లో నాదగ్గరకొన్న కత్తులే పదిదాకా వున్నవి.

అక్బర్: దయచేసి తమరు వెళ్తారా వెళ్ళరా? — (ద్వారంవైపు చూచి) పురుషోత్తం—

డాక్టరు: (తిరిగిచూచి) సరే! వొళ్ళోస్తానండి! సెలవు!

అక్బర్: డాక్టర్! ఆగండి!

డాక్టరు: ఆఁ—ఆఁ— ఎందుకు? చాలా అవసరమైన కేసుంది.

అక్బర్: ఫర్వాలేదు ఆగండి. మా పురుషోత్తం కావాలంటా డేమో!

పురు : ఏమిటది?

అక్బర్: ఆఁ ఏమీ లేదు. మతకలహాలకు మారణాయుధాలు.

డాక్టరు: నేను వస్తా.

అక్బర్: అబ్బ! కొంచెం వుండండి మన డాక్టరుగారు పాపం వూరు వెళ్తున్నారు. వారు వెళ్లే సమయానికి సరిగ్గా

అదృష్టవశాత్తు మన వూళ్ళోకూడా మతకలహాలు మొదలుపెట్టాయి. అది చూచి పాపం వారు మనకు ఆత్మరక్షణార్థం ఆయన దగ్గరున్న ఆయుధాలు ఇవ్వదలిచారు. అమ్ముతున్నారా? వూరికే ఇస్తున్నారా?

డాక్టరు: ఆఁ ఏమీ లేదు వస్తా.

అక్బర్: అది అమ్మకమే అనుకో. కానీ ఆత్మరక్షణకు మాత్రం వుపయోగిస్తానన్న షరతుమీదే ఇస్తున్నారు. తెలిసిందా? నీకేమన్నా కావాలా? కావాలంటే ఒక్క రివాల్వరు మాత్రం వుంది. ఏదీ! ఇట్లా ఇవ్వండి చూద్దాం.

డాక్టరు: ఆఁ—ఆఁ—ఆఁ— (వెనకడుగు వేస్తూ జారుకున్నాడు)

అక్బర్: హుసేని దగ్గరకూడా ఎప్పుడైనా వచ్చాడా?

పురు : వచ్చాడు?...(ఆలోచిస్తూ బరువుగా కూర్చున్నాడు)

అక్బర్: ఏమిటి పురుషోత్తం అంతగా దిగులుపడుతున్నావు? రహీం కూతలకేనా?

పురు : నాడీ మాటలలో సత్యం లేకపోలేదు. చూడు ఆ మత కలహాల మంటలు. అవి మన కొంపమీదికి రావడం కష్టమంటావా?

అక్బర్: కానీ—

పురు : అదికాదు అక్బర్!—

అక్బర్: ఏమిటి నీ సందేహం?

పురు : ఏమీ లేక..... ఏం చేయాల? ఏమీ తోచటం లేదు. భయంకరమైనయుద్ధమే సంప్రాప్తించేట్లుంది. ఈ

యుద్ధంలో మనం తటస్థంగావుండి యీ హత్యాకాండ నంతా చూస్తుండాల్సిందేనా? ఒక సుదినాన మనం కూడా ఏ వెనకపాటు బాకుపోటుకో గురి కావాల్సిందేనా? అబ్బ! గుండె లదిరి పోతున్నాయి, ఆ దృశ్యాలు చూస్తే——

అక్బర్: ఊరోక వృత్తం.

పురు : రహీం అన్నట్లు మనం ఇక ఒకరిముఖా లొకరు చూచుకోటానికి వీల్లేదు. అంతేనా అక్బర్!

అక్బర్: (రివ్వుమని తిరిగాడు) ఎందుకు వీల్లేదు? లక్షు రానీ, ప్రాణాలు పోనీ మనం ఒకటిగానే వుంటాం! ఒకటిగానే చస్తాం!

పురు : భాయ్!

అక్బర్: భాయ్!

[ఇద్దరూ కౌగిలిలో సైమరచి వున్నారు. ఎడమచేతివైపు తలుపు తోసుకుని రాం పరుగెత్తు కొచ్చాడు.......]

రాం : నాన్నా! నాన్నా!

పురు : ఏమిట్రా యీ హడావిడి?

రాం : బజార్లో ఇద్దర్ని పొడిచేశారు.

పురు : ఎవరు?

రాం : ఎవరో, ఎవర్నో తెలియదు. ఎక్కడివాళ్ళక్కడ పరుగెత్తుతున్నారు కొంపలుకూడా తగలెట్టేస్తున్నారు.

పురు : ఆం. దౌర్భాగ్యులు! వీళ్ళకేం పోయేకాలంరా?

రాం : మనం చాలా అపదంలో వున్నాం!

అక్బర్: ఏమిటి రాం ?

రాం : నాన్నా ! మీరు—మీరు—

పురు : ఏం ? ఏమిట్రా ?

రాం : మీరిక్కడ వుండటం మంచిదికాదు. నా మాటవినండి. వచ్చేయండి.

అక్బర్: రాం! (గట్టిగా అరిచాడు. కాని వెంటనే తగ్గాడు.) అనుమానిస్తున్నావా ?

రాం : కాదు, కానేకాదు. కానీ—

[వీధితలుపులు వేసినచప్పుడు, వీధిలోనుంచి రహీం పరుగెత్తుకొచ్చాడు.]

రహీం : నసీం! నసీం!

నసీం : ఏమిటన్నయ్యా ?

రహీం : తలుపులన్నీ మూసెయ్! త్వరగా! అన్ని కిటికీ తలుపులు మూసెయ్! వాళ్ళు వస్తారు.

అక్బర్: ఎవర్రా ఆ వచ్చేవాళ్లు!

పురు : హిందువులేనా?

రహీం : ఎవరయితే యేం ? ఎవరి బాకయినా పదును, బాధ ఒకటే. బాబా! ఇప్పటికైనా నామాట వినరూ ?

పురు : ఏమిటి నాయనా ?

రహీం : మీరే ఆలోచించండి! వాళ్ళు వస్తున్నారు. బలాత్కారంగా మనల్ని వేరుచేసి, యీ దర్వాజాను మూయించాలని నిశ్చయించారు. హిందూ–ముస్లిం ఇళ్ళను కలుపుతూన్న దర్వాజా వుండటం ఎవరికీ

యిష్టం లేదు. మనం మొండిగా నిలిస్తే ఆ యింటికి పట్టిన గతే మనకి పస్తుంది బాబా!

పురు : అయితే ఇప్పుడేం చేయాలంటావు ?

రహీం : వాళ్ళొచ్చేస్తున్నారు ఆసమయానికైనా మీరెవ్వరూ ఇక్కడ లేకుంటే చాలు. ఆ దర్వాజాను మూసేసి తాళం వేస్తే చాలు. చచ్చి ఏం సాధిస్తాం చెప్పండి! బాబా! దయచేసి—

పురు : దయచేసి వెళ్ళాలి, అంతేనా ?

రాం : రహీం చెప్పేది అక్షరాల నిజం నాన్నా! మీరు త్వర పడకపోతే...

నసీం : మీరిద్దరూ ఇందులోనైనా ఏకీభవించారా ?

రహీం : మా కెప్పుడుమాత్రం ఏముందీ? రాం! ఇంకా అపోహ పడుతున్నావా?

రాం : లేదు రహీం! పరిస్థితులు! ఏం చేస్తాం? నాన్నా! రాండి మామాట యీ ఒక్క విషయంలో పాటించండి. (లాగుతున్నాడు)

పురు : ఒక్క కంచంలో తిన్నాం! ఒక్క మంచంలో పడుకున్నాం! దేహాలు వేరే అయినా ప్రాణాలు ఒకటిగా పెరిగాం! కానీ యీనాడు—

అక్బర్: ఈనాడూ మనం ఒకటిగానే వుంటాం! ఒకటిగానే చస్తాం! పొడిచేస్తారా? పొడిచేయనీ! మమ్మల్ని వదిలేయండి.

రహీం : బాబా! మొండిగా యిట్లా పట్టుబడితే ఎట్లా (లాగుతున్నాడు) మీకోసం కాకున్నా మీ బిడ్డలకోసం—మాకోసం మా ప్రాణాలు కాపాట్టానికి—

రాం : నాన్నా! ఒకర్నొకరు చావు నోటి కందిచ్చుకొనే స్నేహం ఏం లాభం చెప్పండి. అక్బర్ బాబా క్షేమం కోరి రాండి. (లాగుతున్నాడు)

పురు : అక్బర్!

అక్బర్: ఉత్తం!

నసీం : బాబా! (ఏడుస్తుంది)

అక్బర్: నసీం! తల్లీ!

[రాం నాన్నను లాక్కెళ్ళుతున్నాడు. అక్బర్ చివరిసారి చేయిచాపి 'ఉత్తం' అన్నాడు. తలుపు దబాలని మూయబడింది. 'అక్బర్' అన్న కేక వినిపించింది. అక్బర్ 'హా' అంటూ చెయ్యి లాక్కున్నాడు. తలుపుసందులోపడి వేలు చితికిపోయింది. నెత్తురు కారుతూంది.]

నసీం : కలకత్తా, ఢిల్లీలలో పారిన నెత్తురులో ఇదెంత? వీధుల్లో పారబోయే నెత్తురులో ఇదెంత?

[వాకిటితలుపు ఎవరో తట్టినారు.]

అక్బర్: ఆ వృద్ధారకులకు చెప్పు ఇక్కడెవ్వరూ లేరని. అంతా శూన్యమైపోయిందని చెప్పు. (పెద్దగా అరిచాడు.)

[రహీం వాకిలివైపు కదిలాడు.]

[తెర పడుతుంది.]

- ఈ నా టు -

రెండవ రంగం

మొదటి రంగస్థలమే.

[నసీం కూర్చొనివుంది. అక్బర్ మంచంమీద కూర్చున్నాడు. రహీం ఒకవైపు పెట్టెమీద చేతుల్లో తలపెట్టుకొని కూర్చున్నాడు. అందరూ ఏదో ఆలోచిస్తున్నట్లున్నారు. ఒక్క క్షణకాలం నిశ్శబ్దం.......]

రహీం : ఛాకు పాలులేవుకదూ ?

నసీం : ఈ పూటకు బియ్యం ఒక్క గింజలేదు.

రహీం : (ఒక్కసారి లేచి పచారుచేసి కూర్చొంటూ) రేషన్ కొట్లన్నీ మూసేసారు. కొన్ని లూటీచేసారు. వీధుల్లో నగపురుగు మెదిలేటట్లుగా లేదు...(మళ్ళా లేచాడు) ఈలా ఎన్నాళ్ళు బ్రతగ్గలం ?

అక్బర్: రహీం ! ఖురాను యిట్లా తీసుకో.

రహీం : (ఒక్క తృటికాలం ఆగి కొయ్యపెట్టెతీసి ఖురాను తీస్తూ) మస్తాన్ ఇంటికైనా వెళ్ళి కాస్త బియ్యం తీసుకురాకపోతే ఎట్లా ? (ఖురానిచ్చాడు.)

అక్బర్: (ప్రశాంతంగా పుస్తకం విప్పి కళ్ళకద్దుకొని చదువుకొంటున్నాడు.)

రహీం : ఖుర్ఆను చదువుకొంటూంటే కడుపునిండుతుందా ?

అక్బర్: గొంతులు కోసుకోమన్నది ఖురానే అయితే కడుపు నింపుకోడానికికూడా మార్గం చూపుతుందిలే!

రహీం : ఈ నాదనల కిదేనా సమయం?

అక్బర్ : నన్నేంచేయమన్నావు?

రహీం : ఏమీచేయక కూర్చుంటే, అందగం ఆకలితో ఏకంగా చస్తాం.

అక్బర్: చస్తే చస్తాం. ఇప్పుడు మహా బతికున్నట్టా?

నసీం : మనగతే యిట్లావుంటే సన్నప్రజ ఏమవుతారో పాపం!

అక్బర్: ఏమవుతారు? చస్తారు. అంతే! బెంగాల్‌లో ఎండి పోయిన నట్టిపీనుగులైతే ఇప్పుడు కరుడుగట్టిన చిక్కని నెత్తురులో చివికిపోయిన పీనుగుల్ని చూస్తాం! అంతే! మనుష్యులేలేని దేశాన్ని ఏలుకోబోయే మహానుభావు లెవరో సంతోషిస్తారు. (ఎడమచేతివైపు ద్వారందగ్గర కెళ్ళాడు మెల్లగా. అది మూసివుంది. పెద్దతాళం కూడా వేసివుంది. ఆ తాళాన్ని తాకి చూచాడు, తాళంకూడా వేసుకపోయారు. వీళ్ళబ్బ సొమ్ముంతా పోయినట్టు! – ఉత్తంబాబేమయ్యాడో (తలుపుదగ్గర ముఖంపెట్టి) ఉత్తం! పురుషోత్తం (పిలిచాడు. బదులు లేదు.) అల్లా! ఖుదా!

రహీం : ఆ వైపువాళ్ళుకూడా తాళం వేసుకుంటారు బాబా!

అక్బర్: వాళ్ళెన్నడూ అట్లావేయరు. పశువుల్లా ప్రవర్తించరు.

రహీం : మీరు భ్రమపడుతున్నారు. హిందువులేం తీసిపోవటం లేదు. బాగా శివమెక్కివున్నారు. దెబ్బకు దెబ్బ తీస్తూనే వున్నారు.

అక్బర్: దౌర్భాగ్యులు! అందరూ అందరే! (కూలబడ్డాడు)

రహీం : మస్తాన్ దగ్గిరకెళ్ళిరానా?

అక్బర్: ... .

నసీం : ఆ కిటికీ తెరిచి చూడు భాయ్! వీధి ఎలాగుందో చూచి మరీ వెళ్లు!

[రహీం కిటికీ తెరిచి చూస్తున్నాడు. రెండుమూడు నీడలు పొడుచుకొని, వికారంగా అరుస్తూ కూలినవి. నసీం వెర్రి కేక వేసి గట్టిగా కళ్ళు మూసుకొన్నది.]

అక్బర్: సైతాన్లు!

[రహీం రహీంని తలుపులు మూసినాడు.]

అక్బర్: (అదోవిధంగా కొంచెం పెద్దగా నే నవ్వుతూ) స్వతంత్ర భారతదేశం నోచుకున్న నోము పండింది!

[బయట ఎవరో తలుపులు దబదబా బాదుతున్నారు.]

ఒక స్త్రీ కంఠం: తలుపు! తలుపు! తలుపు తెరవండి! చంపేస్తారు! నా బిడ్డను చంపేస్తారు! కాస్త తల దాచుకోనివ్వండి! (ఏడుపు, వికారపు అరుపు.)

అక్బర్: ఆడమనిషిరా పాపం! తలుపు తెరవండి! నసీం! వెళ్ళమ్మా వెళ్ళు! ఆ సైతాన్లు తరుముకొస్తున్నారేమో! పదండిరా!

[నసీం పరుగెత్తింది. రహీంకూడా ఆమెవెంట వెళ్లాడు. తలుపు తెరిచిన చప్పుడు. ఒక స్త్రీ చిన్న బిడ్డతో వగర్చుకొంటూ లోపలికి పరుగెత్తింది.]

స్త్రీ : వేసేయండి! తలుపు గట్టిగా గడియ వేయండి. వాళ్ళు నాకోసం వస్తారు. వేసేయండి. (ఇటుతిరిగింది. అక్బర్ను

చూసింది. వెర్రికేక. ఏడుస్తూ) మీరూ వాళ్ళేనా? మీరు నన్ను చంపేస్తారా? పొడిచేస్తారా? నా బిడ్డనైనా బతకనివ్వరా? (ఏడుపు అధికమైంది) కాళ్లు గగ పట్టుకొంటానే! నా బిడ్డనైనా కాపాడుకోండానుని పట్టుకొంటానే! నాళ్లా మీమధ్య పడడానికేనా? చావు నోట్లో పడడానికేనా?

[అంతలో నసీం, రహీంకూడా వచ్చారు.]

అక్బర్: ఊరోర్‌ — మ్మా ఊరోర్‌ — !

నసీం : ఎందుకు చెల్లీ అట్లా గాభరా పడతావు?

స్త్రీ : నేను హిందువును. (రహీంకు పిడుగులాగుంది వార్త)

అక్బర్: అయితే ఏం?

స్త్రీ : నన్ను మీరు బతకనిస్తారా? నన్ను చంపేసినా పోనీ — నా బిడ్డను వదిలేస్తారా? చెప్పండి కాస్త కనికరించరూ? పసికందుమీదకూడా మీకు కసి ఎందుకు? కాపాడండి. మీ కాళ్ళంటి —

నసీం : ఏం భయంలేదులే చెల్లీ! ఎవర్నీ చంపం! ముసల్మానులందరు హృదయం లేనివాళ్ళనేనా నీ అభిప్రాయం?

అక్బర్: ఆమేం చేస్తుంది పాపం! మన నాగరికతలో మనిషి మీద మనిషికంత నమ్మకం వుంది!

నసీం : ఇంటు గూడు చెల్లీ!

[ఇంతవరకూ స్త్రీ కళ్ళుమూసుకునే వుంది భయంవల్ల. హిందువని తెలిసిం తర్వాత రహీం ఆలోచనలో పడ్డాడు. అటు ఇటు మెల్లగా తారాడుతున్నాడు.]

నసీం : (ఆమెను కొంచెం గమనించి చూచింది) వత్సలా!

వత్సల : (కొంచెం ధైర్యంకలిగి నసీం వైపునకు చూచి) నసీం! నువ్వా?

నసీం : (ఒక్కసారి ఆమెను ఎగా దిగా చూచింది. గతాని వీళ్ళిద్దరూ స్నేహితులన్నది తెలుసుకున్నారు. ఆలోచన మరీ అధికమయింది) ఈ గస్తువుగానా ఏమిటి వత్సలా?

వత్సల : (తన్ను తాను చూచుకొన్నది) నా బిడ్డ! (బిడ్డను చూచుకొన్నది ఒక్కసారిగా) బిడ్డనైనా కాపాడు కొందామని పరుగెత్తాను. దేవుడున్నాడు నన్ను దరిచేర్చాడు. లేకుంటే... ఎంత వేగంగా పరుగెత్తాను! గుండెలు ఆగిపోతాయనుకున్నాను. కాళ్ళనిండా ఒకటే తడి.. ఎన్ని పీనుగలు కాళ్ళకుతగిలాయి? ఎంత దారుణం! అబ్బ! ఘోరం నసీం! చీకట్లో సరిగ్గా కనపడలేదు. లేకుంటే గుండెలు పగిలి చచ్చేదాన్ని.

అక్బర్ : అయిపోయింది! మానవత్వం నాశనమైపోయింది! మనుష్యులంతా మృగాలు, రాక్షసులయ్యారు. (బిగ్గరంగా అరిచాడు)

నసీం : బాబా!

అక్బర్ : (ఒక్కక్షణం) ఏంలేదు నాకేమీ లేదు. ఈ అమ్మాయి విషయంచూడు పాపం! కాస్త ఓదార్చు!

వత్సల : మీ నాన్నా నసీం?

నసీం : అవును.

వత్సల : నసీం! నన్నీ సమయంలో తలదాచుకోనిస్తావా? నమ్మకమైనా కాకపోయినా నా బిడ్డనైనా కాపాడు నీకడుపున పుడతా నసీం!

నసీం : స్కూల్లో చదివేటప్పుడు చాకలేట్లు, పిప్పరమెంట్లు తెచ్చుకొని ఇద్దరం తినేవాళ్ళం జ్ఞాపకముందా? వత్సలా.

వత్సల : అవును, ఒక రోజు నువ్వు, ఒక రోజు నేను ఇంటి నుంచి ఫలహారాలు తెచ్చుకునేవాళ్ళం

నసీం : ఒకసారి క్లాసులో వాడొకడు నా మీదికొస్తే నువ్వు అడ్డుపడి వాణ్ణి లాగి లెంపకాయ కొట్టావు. దాంతో వాడు పరారయ్యాడు మరిచిపోయావా?

వత్సల : అవును. అంతా మొన్ననే జరిగినట్లుంది కాని నసీం! అంతా చిన్నతనం — ఆరోజులు వేరు ఈనాడు—

నసీం : ఈనాడు మాత్రం ఏం? పెద్ద అయితే బుద్ధి మందగిస్తుందా? ఏం ఫర్వాలేదు. పద వేరే చీరకట్టుకుందువు (గదిలోకి తీసుకు వెళ్ళింది.)

రహీం : (కాస్సేపు పచారు చేసి కూర్చున్నాడు.)

అక్బర్ : (నసీంను చూచి చాలా సంతోషం కలిగింది. ఖురాన్ లోనుంచి ఏదో చదువుకొంటున్నాడు.)

నసీం : (వచ్చింది)

రహీం : (ఒక్క క్షణం నసీంను చూచాడు) నసీం! ఇట్లారా!

నసీం : (దగ్గరకొచ్చింది)

రహీం : ఏం తీర్మానించుకున్నావు?

నసీం : దేన్ని గురించి?

రహీం : (వత్సలవున్న గదివైపు తలపూపుతో చూపించాడు.)

నసీం : మనిషిగా వున్నవాళ్ళు చేయతగ్గ తీర్మానమే చేసాను.

రహీం : అంటే ?

నసీం : అంటే ఆమె ఇక్కడే వుంటుంది.

రహీం : బాగా ఆలోచించావా ?

నసీం : ఆహా ! బాగా ఆలోచించాను.

రహీం ఆడవాళ్ళకు ముందువెనుక లాలోచనలు వుండవు మరి ఇటువంటి విషయాల్లో మెదడు పూర్తిగా పనిచేయదు.

నసీం : మెదడు పనిచేయకుకానీ హృదయం పనిచేస్తుంది.

రహీం : ఈ వేదాంతాలకేంలే !

అక్బర్ : రహీం ! నువ్వు నోరుముయ్ ముందు.

[ఈపాటికి వత్సల వేరే చీరకట్టుకొనివచ్చింది. వాకిట్లో ఏదో అలజడిగా వుంది. ఎవరో గుంపు చేరినట్లున్నారు. ఒక్కసారిగా పదిమంది తలుపు బాదుతున్నారు.]

రహీం : (కంగారుగా) అదో వాళ్లే; కొంపమీదికొచ్చి పడ్డారు. ఇప్పుడేం చేస్తారో చేయండి. వాళ్ళకేం వేదాంతం చెప్తారో చెప్పండి. దారినిపోయేదాన్ని పిలిచి తెచ్చుకున్నారు నెత్తికి. వాళ్ళుమాటల్తో వదలరు; ఆమె నైనా వదిలేయాలి. మనమైనా చావాలి. నిర్ణయించుకోండి.

అక్బర్ : నువ్వెందుకురా అరుస్తావు ?

వత్సల : (రహీం కాళ్ళమీద పడి) చెల్లెలాంటిదాన్ని. కులం వేరే అయినంతమాత్రాన నా గొంతుకోస్తారా ?

మీ చేతులారా బలియిస్తారా? పోనీండి నన్ను బలివ్వండి! నేను పోతా. కాని నా బిడ్డనైనా కాపాడరూ?

అక్బర్: (వేగంగా వచ్చి ఆమెను లేవదీసి) నీకేం భయంలేదు మా ప్రాణాలుండగా! రహీం నువ్వూరుకో! మేమంతా చూచుకోగలం!

[తలుపు బాదుతున్నారు]

నసీం : వత్సలా! నువ్వాగదిలోకి వెళ్ళు.

వత్సల : ఫర్వాలేదులే నసీం.

నసీం : అట్లాకాదు. నా మాట విను. నువ్వెళ్ళి బిడ్డను చూచుకో. ఈ గలభాకు బిడ్డలేచి ఏడుస్తుందేమో!

వత్సల : (వెళ్ళింది)

[అక్బర్, నసీం వాకిలివైపు వెళ్ళారు. రహీంమాత్రం వున్నాడు.]

అక్బర్: ఎవరు? ఎవరా తలుపులు బాదేవాళ్ళు?

బయట: అక్బర్ దాదా! దర్వాజా ఖోలో!

అక్బర్: ఎందుకు? మీకేంపని?

బయట: పనుంది, తలుపు తెగవండి.

నసీం : తెరవటానికి వీల్లేదు.

[మళ్ళా తలుపులు వూరికే బాదుతున్నారు.]

నసీం : వీల్లేదని మీకెన్నాళ్ళు చెప్పటం? మీకేం మతుల్లేవూ? అట్లా పిచ్చికుక్కల్లా అరుస్తారెందుకు? వెళ్ళండి.

బయట: నసీం! నువ్వు కేవలం ఆడదానివి! నీకీ విషయాలన్నీ అనవసరం!

నసీం : మీరందరూ ముగాళ్లేనా ?

బయట: అవును.

నసీం మీకందరికీ పెళ్ళాలున్నారా? బిడ్డలున్నారా ? మీకక్క చెల్లిళ్ళయినా లేరూ ? వాళ్ళందర్నీ మీరు వీధుల్లో వదిలేస్తారూ ? ఇళ్ళల్లో భద్రంగా కాపాడుకోటం లేదు! ఈ ఒక్క ఆడదానిమీదికి ఇందరు మొగాళ్లు బయిల్దేరి వచ్చారే మీకు సిగ్గులేదూ ?

బయట: ఏయ్ ! (తలుపు తన్నాడొకడు)

నసీం : విరగొట్టండి వీలైతే !

బయట: విరగొట్టడం కాదు, తగలబెట్టేస్తాం.

నసీం : పెట్టండి అందరం చస్తాం మంటల్లోపడి. కాసేండి.

బయట: కాఫిర్ల చావెందుకుచస్తారు అగ్గిలోపడి. మామాట వినండి.

అక్బర్: మేమేమీ వినదలచుకోలేదు. మీ చేతనయినది చేసుకోండి. వెళ్ళండి. రౌడీలు ! రాక్షసులు !

బయట: అక్బరు దాదా ! మీకని కొంత టైమిచ్చాం. ఆలోచించండి.

అక్బర్: మాకేమీ అక్కర్లేదు, వెళ్ళండి.

[కల్లోలం అణిగింది. అందరూ వెళ్ళారు.]

అక్బర్: కాఫిర్లచావు ! చావులోకూడా మతం. జాతి ! వెర్రి కుక్కలు ! కొంపను తగులబెడతారూ ? పెట్టనీ——

రహీం : (ఇంతవరకూ వీళ్ళ సంభాషణ జాగర్తగా వింటూ—అప్పుడప్పుడు విసుగ్గా పచారుచేస్తున్నాడు.) వాళ్ళు అన్నంతపని చేస్తారు.

అక్బర్: నహీం! తుమ్ ఘబ్రానా!

[వత్సల నెమ్మదిగా వచ్చింది. అక్బర్ పాదాలమీద వ్రాలింది.]

అక్బర్: లే తల్లీ! లే! ఏమిటిది?

వత్సల : నన్ను వెళ్ళనీండి!

అక్బర్: ఎక్కడికి?

వత్సల : ఎక్కడికి? ఈ క్షణం వీధిలోకి, మరొక క్షణంలో మరో లోకానికి.

నసీం : అట్లాగే వెళ్ళనిస్తాంలే. కూర్చో.

వత్సల : కాదు నసీం! నాకింకేమీ లేదు. ప్రపంచంలో నాక్కావలసిందేమీ లేదు. బతకాలని ఆశా లేదు, ఆ ఒక్క పసిప్రాణంవుంది. అదొక్కటే బంధం. దాన్ని మీ చేతుల్లో పెడుతున్నాను. నసీం! నా బిడ్డకాదు, నీ బిడ్డ, ఆ ఒక్కమాట నువ్వు ఇచ్చావంటే ప్రశాంతంగా చచ్చిపోతా! చెప్పు నసీం!

నసీం : వత్సలా! ఏమిటిదంతా? ఇప్పుడేం వచ్చింది?

వత్సల : కాదు నసీం! నామూలంగా మీ రందరూ ఆపదల పాలుకావటం దేనికి? చెప్పు, నాకింకేం కావాలి ప్రపంచంలో? తల్లి, తండ్రి, అన్న, అందరూ, అందరూ ఒక్కరోజే, ఒక్క క్షణంలో, నా కళ్ళెదుటే కత్తి పోట్లు తినిపోయారు. చివరికి నా మానంగళ్ళా—ఇక నేను బతికుండి ఏం చేయాలి? నా బతుకుకోసం మిమ్మల్నంతా ఎందుకు వేధించాలి? వెళ్తాను. దేశంలో

ఎందరో చచ్చారు. అందులో నేనూ ఒకతెనై పోతాను. అన్నయ్యా —

రహీం :(ఊగిపోయాడు)

వత్సలా : అన్నయ్యా! క్షమించు! నీ హృదయాన్ని చాలా బాధపెట్టాను. ఏంచేయను? తల్లికావటమే నా తప్పు! ఆ బిడ్డేకనక లేకుంటే అందరితోపాటు నా భర్తతో పాటు ఆ బాకుకే బలిఅయ్యేదాన్ని. కాని వెళ్లొస్తా నన్నయ్యా!

రహీం :(ఊపిరి పీల్చుకోలేకుండా వున్నాడు)

వత్సల : గ్రామం నిండుకు శవాలకుప్పలే! ఆ పీనుగులలో నేనూ ఒకటవుతాను. అంతే! ఆ పీనుగుల్లో లాగిపారేసే వాళ్ళయినా లేక అలాగే కుళ్ళికుళ్ళి పోతాను. అన్నయ్యా! ఇక కొద్దికాలానికైనా వదినె బిడ్డతో వస్తుంది. అప్పుడీ చెల్లి బిడ్డనుకూడా నీ బిడ్డఅనుకో.

రహీం : (ఆగలేకపోయాడు) చెల్లీ—

అక్బర్: (ఆముక్క అన్నందుకు పరమానందంగా వుంది. లేచాడు) ఇదిగో అమ్మాయ్! ఒకటే మాట! ఇది ముసల్మాన్ పుట్టుక! మాటతప్పే ఘటం కాదిది తెలిసిందా? మమ్మల్నేమంత తీసిపారేయాల్సిన అవసరం లేదు. చస్తే అందరం చస్తాం. నిన్ను చంపైనా బ్రతకాల్సినంత ప్రాణాలతీపి మాకేమీలేదు. వెర్రి వెర్రి వేషాలు వేయక వెళ్ళి కూర్చో.

వత్సల : (అక్బరు పాదాలమీద వాలబోయింది)

అక్బర్: లే తల్లీ! లే నీలాంటి కూతుర్ని కన్నవాణ్ణేకదూ నేను?

[మళ్ళీ తలుపు చప్పుడు]

అక్బర్: ఈ సైతాన్ల పోరు ఇంకోటితో తప్పదు. ఎవరు ?

బయట: నేను, డాక్టర్ని.

అక్బర్: ఇంకా ఎవరు ?

బయట: ఇంకెవ్వరూ లేరు, తలుపు తెరవండి. కాస్త అర్జంటుగా మాట్లాడాలి.

నసీం : పిల్లలేదని ఖచ్చితంగా చెప్పేయండి బాబా !

అక్బర్: భయమెందుకమ్మా? ఏం ఫర్వాలేదులే! నువ్వూ ఆ అమ్మాయి గదిలోకి వెళ్ళండి నేను చూసుకొంటా.

[నసీం, పద్మల వెళ్ళారు. అక్బర్ తలుపు తెరచి డాక్టర్తో సహా వచ్చాడు...]

అక్బర్: (ఏమీ పల్కకుండా వచ్చి కూర్చున్నాడు. డాక్టరు నిల బడివున్నాడు. కూర్చోమని చెప్పలేదు అక్బర్. డాక్టర్ ఒక్క క్షణం చూచాడు.)

డాక్టరు: చాలాదీర్ఘాలోచనలో వున్నట్లున్నారు !

అక్బర్: మీరు వచ్చిన విశేషమేమిటో ?

డాక్టరు: మీకు నామీద చాలాకోపం కలిగినట్లుంది ? (కూర్చున్నాడు.)

అక్బర్: అబ్బే! కోపానికేముంది ! ఏమీ లేదు. ఇదిగాక యీ రోజో రేపో వెళ్తున్నారు. మీమీద కోపం దేనికి ?

డాక్టరు: అట్లాకాదులెండి. నేను చెప్పిన విషయాలు, చెప్పే విషయాలు మీకెప్పుడూ కటువుగానే వుంటవి. కాని ఏం చేయను ? చెప్పకతప్పదు.

అక్బర్: ఇప్పుడేదైనా చెప్పదలచుకునే వచ్చారా?

డాక్టరు: ఇటువంటి విషయాల్లో జోక్యం కలగజేసుకోవడం నాకు సుతరామూ ఇష్టంలేదు. కానీ తప్పటంలేదు. అయినా యీసారి నేను కేవలం రాయబారినేలేండి.

అక్బర్: ఓహో! అట్లాగా? ఆ రాయభారమేదో విప్పండి

డాక్టరు: ముస్లింలందరూ వచ్చి నాతో మొరపెట్టుకున్నారు. నాకెందుకు చుడతారయ్యా యీ పనులంతా అంటే వాళ్ళు వింటేనా? కాదంటే కాదని మొండికేసు కొని కూర్చున్నారు. సరే వెళ్తున్నాం కదా యీ సహాయంకాస్తా చేసిపెట్టిపోతే ఏంపోతుందని వచ్చాను.

అక్బర్: మంచిదే! అసలువిషయం?

డాక్టరు: మరి మీ యింట్లో ఒకహిందూ స్త్రీ తలదాచుకొని వుందట. నిజమేనా? లేక—

అక్బర్: మీతో ఎవరు చెప్పారు? వాళ్ళేనా?

డాక్టరు: అవును.

అక్బర్: ఊఁ ఉంటే?

డాక్టరు: ఉంటే పంపించేయటం శ్రేయస్కరం.

రహీం: శ్రేయస్సుతో మాకేం పని?

అక్బర్: రహీం! నువ్వూరుకో. ఉంటే పంపేయాలి! ఊఁ— పంపించేస్తే?

డాక్టరు: వాళ్ళు శాంతిస్తారు. ఏతగాలుండవు.

అక్బర్: శాంతి! అంతటితో శాంతిస్తారా?

డాక్టరు: తప్పక.

అక్బర్: ఒక్క ఆడదాన్ని చంపాలని తరుముకొచ్చిన మృగాలు కేవలం ఆమె నాయింట్లో వున్నందుకే ఇంత ఆవేశ పడుతున్నాయనటం అబద్ధం. నాకు తెలుసు. ఆమెను వాళ్ళు చంపేస్తారు.

డాక్టరు: అదంతా మనకెందుకు చెప్పండి.

అక్బర్: ఎందుకంటే మనుష్యులుగా పుట్టినందుకు.

రహీం: కాదు నడివీధి చావు చావడానికి.

అక్బర్: నిన్ను మాట్లాడ వద్దన్నాను.

రహీం: నేనూ మనిషినే

అక్బర్: నాకు తెలుసు.

రహీం: మీరు పెద్దవాళ్ళయినంత మాత్రాన నా నోరు నొక్కే యడం న్యాయంకాదు. నాకూ ఆలోచన, అభిప్రాయం అంటూవున్నవి. నేనేమంత పసిపిల్లవాణ్ణికాదు.

అక్బర్: పెద్దవాడవయ్యావని తెలుస్తూనే వుందిరా.

రహీం: కాదు. మీరే పెద్దవాళ్లు. మీమాట శిరసావహిస్తాం. చస్తాం.

అక్బర్: చావొద్దు పదిమందిని నువ్వూ చంపు.

రహీం: మీరు చాలా పొరబడుతున్నారు, క్షమించండి.

డాక్టరు: మధ్య మీరెందుకు పోట్లాడటం. శాంతించండి.

[ఈ అబ్బాకొడుకుల చటపటలు విని నసీం వచ్చింది]

డాక్టరు: జాతిఅంతా చేసుకున్న కట్టుబాటుకు తలవంచటం ధర్మం. వ్యక్తిగతంగా మనకున్న అభిమానాలు సంఘ

క్షేమంకోసం త్యాగంచేయాలి. అదే మానవజీవితంలో వున్న గొప్పతనం.

నసీం : మీరు చెప్పేది సంఘక్షేమమే అయితే, ఎంతటి త్యాగాన్నయినా చేయటానికి మేము సిద్ధంగానే వున్నాం.

డాక్టరు: పదిమంది కోరిందే సంఘక్షేమం.

నసీం : పదిమందీ పిచ్చివాళ్ళయితే మెదడున్న వాళ్ళిద్దరే అయినందున మంచి కొట్టుకొని పోవాల్సిందేనా ?

డాక్టరు: ఈ వింతవాదనకేం నసీం! ప్రాణంమీదికొచ్చినప్పు డెవ్వరూ నీతులకు ధర్మాలకు అంటిపెట్టుకొని వుండరు. మనం పిచ్చిగా పట్టుకపాకులాడితే అనవసరంగా స్నేహా లన్నీ ఈ సమయంలో ఎగిరిపోతున్నాయి. నువ్వొట్టి భ్రమలో పడుతున్నావు. ఎవ్వరూ నిన్ను వుద్ధరించరు. ఇంతెందుకు చిన్నతనంనుంచి ప్రాణంగా వుంటూన్న మీ వుత్తం బాబేమైనాడూ యీనాడు?

అక్బర్: ఏమైనాడు?

డాక్టర్: ఏమీ లేదు. బాగనేవున్నాడు. రహీం! రాందగ్గర ఎప్పుడైనా కత్తివుండేదేనా?

రహీం: నే నెప్పుడూ చూడలేదు.

డాక్టరు: నాకూ అదే జ్ఞాపకం. కాని మొన్న అతని మొలలో బాకొకటుంది. నా కళ్ళారా చూశాను. అదేముందిలే! ఆత్మరక్షణ కందరూ వుంచుకొంటున్నారు. కాని ఒకటి విషయంమాత్రం నాకు చాలా కష్టంగా వుంది.

అబ్బ ! మనుష్యులు ఎంతలో ఎంత మారిపోతారు ? ప్రాణహితోత్తం ఇట్లా మాట్లాడుతాడని___

అక్బర్: ఏమన్నాడు ?

డాక్టరు: ఏముంది? ఈ దర్వాజా మూసేయటమే మంచిదయిందట. లేకుంటే ఈపాటికి వాళ్ళంతా మీ చేతుల్లోనే వచ్చేవాళ్ళట. మొత్తంమీద మీ జాతే పాము జాతట ! ఎంత పాలుపోసి పెంచినా___

అక్బరు: అట్లాగా___

డాక్టరు: ఆఁ ఇంకా___

అక్బర్: డాక్టర్ సాబ్, దయచేసి కొంచెం లేవండి.

డాక్టరు: (లేచాడు)

అక్బర్: అదిగో అటుచూడండి. అదే – ఆ ద్వారమే వీధిలోకి తీసుకెళ్తుంది మిమ్మల్ని. దయచేయండి.

డాక్టరు: (కొంచెం దెబ్బతిన్నాడు. కాని సర్దుకొని) సరే దయచేస్తాను. కాని చివరిసారి చెప్తున్నాను బాగా ఆలోచించండి. కాదన్నారా – మీలో ఎవ్వరికీ లేకుండా యీ యిల్లు స్వాధీనం చేసుకోవాల్సి వస్తుంది. మీ మూలంగా యిల్లు నాశనం కావటం ఎవ్వరికీ యిష్టం లేదు. సరేనా ?

అక్బర్: సరే ! ఊఁ___(చేయి చూపించాడు.)

[డాక్టర్ వెళుతున్నాడు. గదిలోనుంచి బిడ్డఏడుపు వినిపించింది; ఆగి విన్నాడు. ఒక్కసారి 'సరే తెలిసింది' అన్నట్లు తలవూపి వెళ్ళిపోయాడు.......]

అక్బర్: జాన్ ! ఉల్లూకా బేటా !

రహీం : మధ్య అతన్నెందుకు తిడతారు ?

అక్బర్: మాకు తెలుసు. నీకంటె మునుపునుంచి అతనంటే ఏమిటో మాకు బాగా తెలుసు.

నసీం : బిడ్డ ఏడుస్తూంది. పాలు లేవు బాబా !

అక్బర్: (పెద్ద నిట్టూర్పు వదిలాడు) ఏం చేస్తాం తల్లీ ! బిడ్డకు నాలికెందుకు పోతుందేమో పాపం !

నసీం : వత్సల తినికూడా మూడురోజు లైందట.

అక్బర్: అరె ! అల్లా !...(మెల్లగా కొంతదూరం నడిచాడు.) సరే ! ఆ గ్లాసు యిట్లా యివ్వు. వెళ్లొస్తా.

[నసీం గ్లాసు తెచ్చిచ్చింది.]

అక్బర్: జాగ్రత్తమ్మా. నేను త్వరగానే వస్తా. తలుపు వేసుకో.

[వెళ్లాడు. నసీం అతని వెంటనే వెళ్లి తలుపు వేసుకొచ్చింది. రహీం ధుమ ధుమ లాడుతూండటం నసీం గమనించింది. ఏమీ పలకరించకుండా ఏదో పని చూసుకొంటూంది...]

రహీం : అబ్బా కూతురు మహాత్మాగాంధీ లయ్యారు. ఇంకేం?

నసీం : ఈమాత్రానికే మహాత్మాగాంధీ లవడం ఆయన్ను చిన్న బుచ్చడమే !

రహీం : చిన్నబుచ్చటమో (కూలబడ్డాడు)

[మళ్ళా ఎవరో తలుపు తట్టారు.]

నసీం : ఎవరు ?

బయట: నేను. కరీంను. రహీం వున్నాడా ?

నసీం : ఎందుకు?

బయట: ఊరిపెద్దలు పిలుచుకు రమ్మన్నారు. మాట్లాడాలట.

నసీం : ఏమిటన్నయ్యా ఇది?

రహీం : ఏమో!

నసీం : వెళ్తావా?

రహీం : ఆఁ

నసీం : ఎందుకైవుంటుంది?

రహీం : ఎందుకైవుంటుంది? మీరు చేస్తూన్న పనులకు సంజాయిషీలు చెప్పుకోడానికి.

నసీం : అంతేనా. ఇంకేమైనా...

రహీం : అంతభయపడేవాళ్ళు యింత మొండిగా ఎందుకుండాలి?

నసీం : అదివేరే విషయం. ఇప్పుడెవ్వరూ భయపట్టంలేదు. సరే వెళ్ళిరా!

రహీం : వెళ్ళిరా! ఎంతతేలిగ్గా అంటున్నావు? నేను చస్తే నీకేం?

నసీం : అన్నయ్యా! ఆగు. నువ్వెళ్ళక్కర్లేదు. అంతగా అయితే నేనేవెళ్ళి వాళ్ళకు సంజాయిషీ చెప్పొస్తాను.

రహీం : నువ్వొమాత్రం గొప్పదానివయ్యావని తెలుస్తుందిలే. (వెళ్తున్నాడు)

నసీం : జాగ్రత్తసుమా! తొందరపడి మాటజారవిడుచుకోనేవు?

రహీం : (వెళ్ళాడు. నసీం తలుపువేసుకొచ్చింది. ఇంతసేపుగాను ఈసంభాషణంతా గదిగడపమీద నిలబడి వింటూన్న వత్సల వచ్చింది)

నసీం : వత్సలా! అబ్బాయి నిద్రపోతున్నాడా!

వత్సల : ఆఁ—

నసీం : ఏడ్చి ఏడ్చి అలసిపోయి వుంటాడు పాపం! బాబా వెళ్ళారు. త్వరలో పాలు తెస్తారులే... నీకూ ఆకలి మండిపోతూందికాదూ?

వత్సల : లేదు నసీం.

నసీం : అబద్ధాలు ఎప్పట్నుంచి నేర్చావు?

వత్సల : అన్నం దొరకనప్పట్నుంచి? (ఆ సమయంలో కూడా ఇద్దరూ నవ్వారు) కరువులో అధికమాసమన్నాను! అట్లా

నసీం : అట్లా మాకు నువ్వొక భారంగా చేరావు. అంతేనా! చెంపలు వాగిపోతాయి చూడు.

వత్సల : నసీం! మీరు నిజంగా దేవతలు సుమా!

లసీం : బాగానేవుంది. ఇదా నువ్వు తీరిగ్గా కూర్చొని చేసిన ఆలోచన. మే మిట్లా వుండడం నీకేం ఇష్టం లేనట్టుందే?

వత్సల : ఏం నసీం ఏమన్నాను?

నసీం : దేవతలన్నావు. ఇంకేమనాలి. మనుష్యుల్ని అప్పుడే పంపించేస్తున్నా వీ లోకంనుంచి!

వత్సల : అదేమిటి?

నసీం : దేవతలు యీ లోకంలో వుండరు, తెలుసా? మేము పదహారణాలా మనుష్యులమే !

వత్సల : (అదుపులేంది నవ్వింది) ఈ పరిస్థితిలోకూడా నీ హాస్యం పోలేదే !

నసీం : నీకు నిద్రో ?

వత్సల : అవును నసీం ! నిద్రొస్తూంది!

నసీం : ఆకలెక్కువయితే నిద్రొస్తుందిలే !

వత్సల : కాదు నసీం ! మూడురోజులైంది. కూడు లేదుకదా కునుకుకూడా లేదు. ఆ చిట్టడవిలో, ఆ ఎండలో, చీకట్లో ఆ పసికందును పెట్టుకొని అట్లా కూచు న్నాను. ఎంతకాలమని వుండను? ఆకలి కాగలేక వూళ్ళోకి వచ్చాను. కర్మంచాలక కాలుపెట్టిందే తడవు మళ్ళా వాళ్ళకంటే పడ్డాను నసీం...

నసీం : తరగని దుఃఖం ఎంతసేపు చెప్తే తీరుతుంది, వెళ్ళి పడుకో...

వత్సల : కాస్సేపు పడుకుంటా... (వెళ్ళింది)

[నసీం పచారు చేస్తుంది, వాకిట రహీం తలుపు తట్టాడు.]

రహీం : నసీం ! దర్వాజా ఖోలో !

నసీం : భయ్యా !

రహీం : ఆఁ.

నసీం : (వెళ్ళి తలుపు తెరచి రహీంతోపాటు వచ్చింది.)

రహీం : నసీం ! ఇదిగో బియ్యం కాస్త వండిపెట్టు.

నసీం : ఎక్కడివి భయ్యా !

రహీం : ఒక స్నేహితుడిచ్చాడు కాళ్ళా వేళ్ళా పడితే!
నసీం : ఈనాటికి బ్రతికాం. అయితే నువ్వెళ్ళినపని ఏమైంది?
రహీం : ఆఁ—ఏమీలేదులే! బాబా యింకా రాలేదుకదూ ?
నసీం : రాలేదు.
రహీం : వత్సల ఎక్కడ ?
నసీం : నిద్రబోతూంది పాపం!
రహీం : సరే! నువ్వెళ్ళి త్వరగా వండు, ఆకలితో చచ్చిపోతున్నాం.
నసీం : (వెళ్ళింది)

[రహీం ఇటుటు పచారుచేసాడు. గదిపరదా తోసి చూశాడు. వంటింటివైపు వెళ్ళి చూశాడు. ఒకటి రెండుసార్లు పచార్లు. బాకుతీశాడు. కాస్సేపు ఆలోచించాడు. బాకు దాచేశాడు. మళ్లా పచారు. మళ్లా బాకు తీశాడు. ఒక్కసారి ఒళ్ళు జలధరించి కళ్ళు మూసి తెరిచాడు. గదివైపు నడుస్తున్నాడు, నసీం వచ్చింది.]

నసీం : భాయ్!
రహీం : (కొయ్యబారిపోయాడు.)
నసీం : (దగ్గరకెళ్ళి చూసింది) అన్నయ్యా, ఏమిటది ?

[రహీం ముఖంలో కత్తివేస్తే నెత్తురు చుక్కలేదు. నసీం గమనించింది...]

నసీం : (రహీంరెక్క పట్టుకొని దూరంగా లాక్కొచ్చింది) కూర్చో. (కూర్చోపెట్టింది,) పాలులేకుండా ఛా తాగటం నీకలవాటే కదూ ? వుండు వస్తా! (వంటింటిలోకి వెళ్ళింది. మళ్ళా ఒక కప్పు ఛాతో వచ్చింది) తీసుకో.

రహీం : (ఏం చేయాలో తెలియలేక, కుమిలిపోతున్నాడు.)

నసీం : తీసుకో అన్నయ్యా! ఆలోచించి ఆలోచించి చాలా అలసిపోయుంటావు పాపం! కాస్త ఛా తాగు. తరువాత మాట్లాడుకుందాం (చాలా వినయంగా) తీసుకో అన్నయ్యా!

రహీం : (తనకే తెలియక తీసుకున్నాడు.)

నసీం : తాగు (రహీం అయోమయంగా తాగుతున్నాడు. అతను తాగుతూన్నంతసేపూ నసీం ఏదో కూనురాగం లాగుతూంది. రహీం టీ ముగించాడు. చూచింది) అన్నయ్యా! నిన్ను చూస్తే నాకు చాలా చింతగా వుంది నిజంగా! ఊళ్ళో అందరూ నీలాగే వున్నారా? అందరూ మొగవాళ్ళలా, వీరుల్లా ఖూనీలు చేస్తుంటే నువ్వుమాత్రం ఎందుకిలా చేయాలి? చూడు, ఈనాడు వాళ్ళంతా ఏంచేస్తున్నారు? దర్జాగా, పట్టపగలే, బట్ట బయలుగా భర్తలయెదటే, కట్టెదటే భార్యలను చెరుపుతున్నారు! అన్నలసమక్షంలో చెల్లెళ్ళను చంపుతున్నారు! తల్లి ఒడిలోనుంచి పాలుతాగుతూన్న బిడ్డనైనా సరే నేరుగా లాగి ఎగరవేసి ముక్కలు చేస్తున్నారు! కన్నతండ్రిచేతికే కత్తియిచ్చిబలవంతంగా కన్న కొడుకును పొడిపిస్తున్నారు! ఇందులో దాపరికం దొంగతనం ఏమీ లేదు. చాటుమాటు ఏమీ లేదు! అట్లాంటప్పుడు నువ్వుమాత్రం ముసల్మాన్ పుట్టుకపుట్టలేదూ? నువ్వుమాత్రం ఏం గాజులు తొడుక్కున్నావా, నిద్రపోయేటప్పుడు చంప

దానికి ? నాకెంత అవమానం నా అన్నయ్య అలా చేశాడంటే ? దర్జాగా నిలబెట్టిపోను నువ్వుకూడా ! వుండు వత్సలను లేపుకొస్తా ! (గదిలోకి పోబోతుంది)

రహీం : నసీం !

నసీం : ఆఁ అడగటం మరిచా ! వత్సలమాత్రమేనా ? బిడ్డ కూడాకావాలా ? పసిబిడ్డఅయితే మాత్రం ఏం ? పుట్టి నప్పుడే హిందూమతంలో పుట్టిందికదూ ? కాఫిర్ ?

రహీం : నసీం !

నసీం : పొడిస్తే చచ్చిపోతారు. చచ్చిపోవడమంటే వాళ్ళ మతంలో ఆత్మ వేరే దేహాన్ని తొడుక్కోవడం. అది మాత్రంచావదు. ఇంకో జన్మకయినా వాళ్ళంతా కాఫిర్లుగా పుట్టకుండా అల్లా కరుణిస్తాడులే ! వత్సలా, వత్సలా ! ఈలారా !

వత్సల : (కళ్ళు నులుముకొంటూ వచ్చింది) ఏం నసీం !

నసీం : (తీవ్రంగా) ఇలారా ! నిలబడు.

వత్సల : ఎందుకు ?

నసీం : చెప్పినట్లుచేయి. అంతే.

వత్సల : (అలాచేసింది)

నసీం : చేతులువెనక్కు కట్టుకో.

వత్సల : (అలా చేసింది)

నసీం : ఏ పరిస్థితిలోనైనాసరే చేతులు వదలకూడదు. తెలి సిందా ? అట్లా వుండలేనిపక్షంలో తాడుతో కట్టే యాల్సి వస్తుంది

వత్సల : నసీం !

నసీం : వత్సలా ! ఊరుకో ! ఏ పరిస్థితిలోనైనా నోరు మెదప కూడదు. ఇట్లా వుండలేనిపక్షంలో నోట్లో గుడ్డలు కుక్కాల్సివస్తుంది.

వత్సల : (ఏమో అనబోయింది.)

నసీం : ఆ ! కదలకుండా నిల్చో ! నువ్వు తప్పించుకొని పారిపోలేవు. ఆ ప్రయత్నం చేయకు. సరేనా ! ఇక అన్నయ్యా ! ఇదిగో ఈమె ఒక హిందూస్త్రీ అంతే కాఫిర్. నాలాగే ఈమెను ఒకతల్లి కన్నది నీలాగే యీమెకొక అన్నయ్య వుండేవాడు ' అత్తగారింట్లో వున్న నీ భార్యలాగే ఈమెకూడా ఒక బిడ్డతల్లి ! ఏదీ వత్సలా ! రొమ్ము బాగాచూపు ! ఇక్కడే, సరిగ్గా ఇక్కడే పొడిస్తే ప్రాణాలు పోతవి. ఈమెలాగెందరో చచ్చారు. ప్రపంచం ఏమీ అనుకోలేదు. జరుగుతోనే వుంది. ఈమెకూడా చస్తుంది. ఎవ్వరూ ఏడవరు. పొడిచే– చూస్తావేం – చాకు తీ – ఇదేవిధంగా రేపు నీ చెల్లెల్ని నన్ను పొడిచేస్తారు. నేనూ చస్తాను. అంతే ! ఊఁ– పొడువు. చూస్తావేం ? ఆడదాన్ని పొడవటానికి జడుపెందుకూ ? బలం తెచ్చుకో, ఒక్కే ఒక్కపోటు !

రహీం : నసీం ! (కూలబడ్డాడు)

వత్సల : నసీం ! ఏమిటిదంతా ?

నసీం : నువ్వు చెప్పుకోవలసిందేదైనా వుందా ? చెప్పుకో ! వీళ్ళల్లో పొడవబడేవాళ్ళకి అవకాశం దొరకదు. అక

స్నాత్తుగా వెనకపోటుగా బాకు వీపులో దిగిపోతుంది. అంతే! నీకుమాత్రం యీ అవకాశం దొరికింది. చెప్పుకో...

వత్సల : నసీం!...చంపేస్తారా? పొడిచేస్తారా? చివరికింతేనా? సరే నేనూ సిద్ధంగానే వున్నాను. నా రక్తంతో మీరు మీ రాజ్యాన్ని, మతాన్ని, సౌఖ్యాలను వృద్ధిరించుకొనేట్టుంటే సంతోషంగా చస్తాను. కాని ఒక్క ప్రార్థన నా బిడ్డను మాత్రం బ్రతకనివ్వండి.

నసీం : సరే! అలాగే! ఏమన్నయ్యా, తీసుకో బాకు. (అందిస్తూంది)

[రహీం కళ్ళవెంట నీటిధార ప్రవహిస్తూంది. ఏమీ పలకలేదు. బాకు తీసుకున్నాడు. ఒక్కక్షణం తన రొమ్మును గురిపెట్టుకొని పైకెత్తాడు............]

వత్సల : అన్నయ్యా! (చేయి పట్టుకొంది.)

[రహీం మరీ క్రుంగిపోయాడు. కూలబడ్డాడు. సరిగ్గా ఇదేసమయానికి వాకిట అక్బరు...]

అక్బరు: బేటీ నసీం!

నసీం : ఆఁ. (వెళ్ళి తలుపు తెరిచింది.)

అక్బరు: (వచ్చి బాకును, రహీంను, వత్సలను చూశాడు.) ఏమిట్రా యిదంతా!

రహీం : (కలలోనుంచి కేటాలని మేల్కొన్నాడు.) బాబా! (చరచర గదిలోకి వెళ్ళాడు.)

అక్బర్: ఏమిటమ్మా యిదంతా!

నత్సల : నసీము నడగండి. నాకేమీ తెలియదు.

అక్బర్: బేటీ ! ఏమిటిదంతా !

నసీం : రహీంనే అడగండి చెప్తాడు.

అక్బర్: ఏమిటి రహీం ఈ గడబిడ ? (గదివైపు వెళ్తున్నాడు.)

(గదితలుపులు దబాలున మూయబడ్డవి.)

అక్బర్ : అరె ! క్యాహువారే ! (నసీం, నత్సలవైపుచూసి కింద వున్న బాకు మెల్లగా చేతిలోకితీసి చూస్తున్నాడు.)

[తెర పడుతుంది.]

- ఈ నా డు -

మూ డ వ రం గ ం

మొదటి రంగస్థలమే :

తేనీ మార్పు........

[అక్బర్, నసీం వున్నారు]

అక్బర్: రహీం ఎక్కడికి వెళ్ళాడు ?

నసీం : ఏమో ! తిండికూడా రాలేదు.

అక్బర్: వట్టి వెర్రివాడు. తాను చేసిందానికి కుమిలిపోతు న్నాడు

వత్సల : (వంటింటిలోనుంచి వస్తూ) నసీం మరీ అఘాయిత్యం చేసి చాలా బాధపెట్టిందతని హృదయాన్ని.

నసీం : సరే ! నీకేం తెలుసు ? అంత ఘాటుగా తగిలితేగాని అతనికి ఎక్కదు.

[లోపల పెద్దగా నవ్వు, 'హా' అన్న కేక వినిపిస్తుంది]

—ద్రోహీ ! తురక నాడికి మంచినీళ్ళిస్తావ్రా ? (నవ్వు)

—దౌర్భాగ్యుల్లారా ! ముసల్మానైనంత మాత్రాన దాహంతో నాలి కెండిపోతున్నా నీ మంచినీళ్ళిస్తే మీ మతమంతా పోయిందట్రా ! పాపిష్ఠుల్లారా !

—(మళ్ళా 'అబ్బా !' అని కేక)

అక్బర్: అరే! ఏ క్యా బేటీ? (అందరూ తలుపుదగ్గరకువెళ్ళి వింటున్నారు)
—అల్లా! అక్బర్! అక్బర్!

అక్బర్: అల్లా! పురుషోత్తం! పురుషోత్తం!
—ఆఁ—

అక్బర్: నసీం! సుత్తి ఇట్లా తీసుకో!

నసీ : (తొందరగా తెచ్చి యిచ్చింది.)

అక్బర్: గట్టితాళమే వేసారు వెధవలు. (ఒక దెబ్బ వేశాడు) ఒక్క సారి వేరుపడితే మళ్ళా కలవడం ఎంత కష్టమో చూచావా? (మళ్ళా ఒక దెబ్బ) అల్లాహో అక్బర్ (మళ్ళా ఒకటి తాళం విరిగి కింద పడ్డది. తలుపులు తెరిచాడు. 'ఉత్తం' అంటూ లోపలికి వెళ్ళాడు)

వత్సల: ఎవరు నసీం?

నసీం : పురుషోత్తంబాబని చిన్ననాటినుంచి ఎత్తి పెంచిన వారు. నాన్నతో సమానం మాకు. (లోపలికెళ్ళింది)

అక్బర్: (లోపల) నసీం! నీళ్ళు—గుడ్డపేలిక—ఆ జాంబక్ అయినా పట్రా వెళ్ళు!

[నసీం తొందరగా వచ్చి వాటిని తీసుకెళ్ళింది.
ఒకటి రెండు నిమిషాల తరవాత అక్బర్, నసీం
చేతికి కట్టు కట్టుకొన్న పురుషోత్తం వచ్చారు.]

పురు : మంచి చేయబోతే చెడువచ్చింది.

అక్బర్: అసలింతకూ ఏం జరిగింది?

నసీం : కత్తితో పొడిచాడా బాబా?

పురు : పెద్ద కత్తిగా లేకపోయింది వాడిచేత సమయానికి. ఉండుంటే చెయ్యి కాస్త తెగిపోయేదే రెండుగా. చిన్న బాకుతో తీర్చుకున్నాడు వాడి మతద్వేషం !

అక్బర్: ఇంతకూ నువ్వేం చేశావని ?

పురు : (వత్సలను చూచి) ఆ అమ్మాయి ఎవరు ?

అక్బర్: మన అమ్మాయే.

పురు : ఆఁ హాఁ ఏంచేశానని ? మతద్రోహం చేశాను జాతి ద్రోహం చేశాను. మహాపాపం చేశాను. అందుకే అనుభవించాను ప్రాయశ్చిత్తం.

అక్బర్: అబ్బ ! ఏమిటో చెప్పరాదూ ?

పురు : ఏమీలేదు. కేవలం మనిషిలా ప్రవర్తించాను. అంతే

అక్బర్: అంటే !

నసీం : అంటే ఏ ముసల్మాన్ కో నిలవనీడయిచ్చారు. అంతేనా ?

పురు : అంత తేలికపాపం కాదు. ముసల్మాన్ నాలికెండు కొని పోయి ఈ వెధవలో కొన్ని వదలి అల్లా దగ్గరికి పోతూ దాహమో దాహమో అంటూంటే అతనికి గుక్కెడు నీళ్ళు పోశాను. అందుకే యీ శిక్ష

నసీం : (పకపక నవ్వింది)

పురు : ఏం నవ్వుతున్నావు ?

నసీం : మేమూ అంతకంటే మహాపరాధం చేశాము. అందుకు ఏంశిక్ష విధించాలో ఇంకా సంఘోద్ధారకులు తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నారట

పురు : మీరేం చేశారేం ?

అక్బర్: మొనగాళ్ళయిన మగాళ్ళంతా తరుముకొస్తే ఒక ఆడది కాదు, ఒక హిందూ ఆడది అయ్యోఅంటూ అరుస్తావస్తే ఆశ్రయ మిచ్చాం. అదీ విషయం, (ఈ విషయం చెప్తూండగా వత్సల గదిలోకి వెళ్ళింది.)

పురు : అయితే ఇద్దరూ ఇద్దగమే! పాపం! ఆ ముసల్మాన్ను రాళ్ళతో కొట్టారట. తలంతా చిల్లులే దౌర్భాగ్యులు అయిందేదో అయిందని ఆ గాయాలు మానేదాక... (ద్వారం దగ్గర కెళ్ళి) గులాం! గులాం!

—ఆ—

పురు : ఆవ్!

[గుండా వచ్చాడు. సామాన్యమైన కూలివాడు. అన్నం ముఖం చూచి ఏన్నో గోజులైనట్లు కన్నులు గూళ్ళల్లో ఎక్కడో వున్నవి. పేదరికాన్ని దుస్తులు చాటుతున్నవి. గడ్డం ఎదిగింది. తలకంతా కట్లు. ఒళ్ళంతా అతుకుల లాగు ప్లాస్త్రి వేసి వున్నది. కదిలిస్తే దుఃఖం పొంగిపొర్లే టట్టుంది ఆ కళ్ళల్లో.........]

పురు : షాంశావా అక్బర్! ఇది నౌఖాలీ ఇది పంజాబ్. ఇది ఢిల్లీ! ఇది బెంగాల్! (ఒక్కొక్క కట్టు, దెబ్బ చూపిస్తున్నాడు.)

నసీం : మరి ఇది? (పురుషోత్తం దెబ్బను చూపుతుంది.)

పురు : ఇది నా పుట్టినిల్లే! నాప్పూరే!

గుండా: నిల్చోలేను బాబూ! (కూర్చో బోతున్నాడు నేల మీాద)

అక్బర్: ఇటు ఇటు కూర్చో భయ్యా!

గుండా: ఫర్వాలేదు లేండి బాబూ !

అక్బర్: (అతన్ని మంచంమీద కూర్చోబెట్టాడు) నీ కెవరైనా వున్నారా ?

గుండా: ఎవరికి ?

అక్బర్: నీకే ?

గుండా: నన్నడిగితే నాకేం తెలుసు ? ఉన్నారో పోయారో ! ఎవరి కెవరు ? అందరూ వున్నారొకప్పుడు. పెల్లాం, బిడ్డలు, అన్నలు, తమ్ముళ్ళు అందరూ వున్నారు. ఏమయ్యారో, ఎటుబోయారో, ఏడసచ్చారో, ఆ దేముణ్ణి అడగాలి. అంతే ! మా పాలెం వందగడపా అట్టాయిపోయింది. కొందరు సుకపడ్డారు సచ్చి ! తిండి లేకే చచ్చారు. దేశం బాగుణ్ణ నాడే తిండీలా ! పసిలా! ఈనాడిట్టా తగులడుతుంటే ఏంచేస్తాం సావక? ఎట్టా బతికుంటాం ? దేశానికిదేం తెగులొచ్చిందో ? సొతంత్రం సొరాజ్జెం అన్నారు. సొరాజ్జెం సొగగం అన్నారు. ఇదే సొరగం. అవును, సస్తేకదూ సొరగం కనపడేది. అంతే.

అక్బర్: భయ్యా ! జావ్ ! సొజావ్ !

గుండా: సొజావ్ ! (అక్బరు మెల్లగా అతన్ని లోనికి తీసుకెళ్ళి వదిలి వచ్చాడు)

పురు : స్వతంత్ర భారతదేశంలోని పేదవాడు ! కోటానుకోట్ల కూలీ రైతులంతా యిదేస్థితిలో వున్నారు. వాళ్ళ కొచ్చే ప్రతి కష్టానికి స్వాతంత్ర్యాన్ని ముడి పెడతారు. వాళ్ళకేం తెలుస్తుంది. తెలియజేసేవాళ్ళెవరు?

ఎంతటి మానవబలం, మేధస్సు వృధాబోతూంది. ఈ స్థితిలో స్వరాజ్యం భద్రంగా వుంటుందా ?

అక్బర్: ఎందుకుండదు ? స్వార్థంలేని ఈ కష్టజీవుల్నంతా సమీకరించి ఒకే బాటలో నడిపితే దేశానికి బలమైన కోటవుతుంది

పురు : అక్బరు ! నసీమా ! వెంటనే మనము ఒకచోటికెళ్లాలి.

అక్బర్: ఎక్కడికి?

పురు : మోహన్‌దాస్, అబ్దుల్‌కలాం కలసి శాంతిసైన్యాన్ని రక్షణశిబిరాల్ను ఏర్పాటు చేస్తున్నారు. ఒకసారి వచ్చి పొమ్మన్నారు. మనకు చేతనైన సహాయం చేద్దాం వచ్చితే !

నసీం : రక్షణ శిబిరాలు, మన వూళ్లోనే!

పురు : అవును

నసీం : ఇప్పటికైనా జాగ్రదవస్థ కలిగిందన్నమాట రెండు జాతులకు. దేశం స్మశానంకాకముందే మేల్కొన్నారు.

పురు : ఎక్కడో ఒకచోట వుండకపోతాయా దయాదాక్షిణ్యాలు ?

నసీం : బాబా! కాస్త ఆగండి. (గదిలోకి వెళ్ళివచ్చింది) ఈ గుడ్డలు శరణార్థుల వుపయోగానికిచ్చి రండి.

పురు : ఎంతలో ద్రవించిపోతుందమ్మా నీ మనసు ! రా ! అక్బర్ !

[ఇద్దరూ వెళ్ళారు. ఒకక్షణం వ్యవధి. ఈసమయంలో నసీం వంటకు సంబంధించిన పని ఏదో చేస్తుంది. రాముడు వచ్చాడు. ఎడమచేతి వైపునుంచి...]

నసీం : (చాలా వుత్సాహంగా) తమ్ముడూ!
రాం : (ఏమీ పలకకుండా కూర్చున్నాడు)
నసీం : (చిన్నబోయింది) ఏం తమ్ముడూ అలావున్నావు?
రాం : ఇక్కడ కొత్తవాళ్ళెవరైనా వున్నారా?
నసీం : అంటే ?
రాం : కొత్తగా ఇంట్లో ఎవరైనా వచ్చి వున్నారా అని.
నసీం : వున్నారు.
రాం : ఎవరు ?
నసీం : వత్సల అని నా స్నేహితురాలు.
రాం : ఆమెను కాస్త పిలుస్తావా ?
నసీం : ఎందుకు ?
రాం : నేనామెను చూడాలి.
నసీం : ఎందుకు ?
రాం : కారణం ఇప్పుడు చెప్పను.
రాం : నసీం !
నసీం : అంతకోపం ఎందుకు? ఆ రహస్యమేమిటో చెప్ప రాదూ? అసలు ముక్కూ మొహం ఎరగని ఆమెను నువ్వు చూడాలనటం ఏమిటి ?
రాం : ఆ మెతో మాట్లాడాలి.
నసీం : ఇది మరీ బాగుంది. చూడటం కాదుకదా మాట్లా డాలీ ? ఏమిటి విశేషం ?
రాం : విశదాలన్నీ విన్నవించుకోవాలా

నసీం : తప్పక. ఆమె మా గక్షణలోవుంది. ఆమెకు కలిగే మంచి చెడ్డలను మేం పూచీపడ్డాం.

రాం : నసీం! 'మేము, మీరు' దాకా వచ్చిందన్నమాట?

నసీం : నచ్చోగా కారణం? లేకుంటే నీ కంత గోప్యం ఎందుకూ?

రాం : గోప్యం ఏమీ లేదు. ఆమెను మీ రెందుకు హిందువు ఇట్లో వుండ నివ్వకూడదు?

నసీం : అది మాయిష్టం! ఆమె సరాసరి మా యింటి కొచ్చింది. చేరదీశాం. ఇక్కడేవుండి పోతుంది!

రాం : శాశ్వతంగానా? (వక్రంగావుంది ప్రశ్న)

నసీం : (అర్థం చేసుకొన్నది) ఏమో! ఉంటేవుంటుంది. ఏం?

రాం : (ఒక్క క్షణం ఆలోచించాడు. కోపం వచ్చింది) నేను కేవలం పొరబడ్డాను. నా నమ్మకమంతా వృథా అయి పోయింది.

నసీం : అందుకనే కాబోలు, ఎప్పుడూ మొలలో బాకుతో తిరుగుతున్నావు పాపం?

రాం : నేనా?

నసీం : ఆ డాక్టర్ చూచాడటగా!

రాం : అబద్ధం! పచ్చి అబద్ధం!

నసీం : నిమ్మల్ని నమ్మమంటావా?

రాం : తప్పకుండా!

నసీం : అయితే మమ్మల్ని మీ రెందుకు నమ్మరండి?

రాం : (చెంపకు తపీమని దెబ్బ ఇచ్చినట్లయింది. కాని ఒక్క క్షణంలో తేరుకున్నాడు.) ఎట్లా నమ్మమంటావు? మీరింత నమ్మక ద్రోహం చేసి ఎట్లా నమ్మ మంటావు? మా కళ్ళెదుటే మా జాతిని, మతాన్ని అవమాని స్తూంటే ఇంకా నమ్మమంటావా?

నసీం : మతిపోయిందా?

రాం : అవును. మతిపోయింది, నసీం! నువ్వు, నువ్వు కూడా ఈ అన్యాయాన్ని నీ కళ్ళెదుట ప్రోత్సహిస్తావనుకో లేదు. స్త్రీ సహజమైన హృదయం నీ కుందను కున్నాను. ఏ మతం అయితే ఏం. ఏ కులం అయితే ఏం? నీ జాతిని, స్త్రీ జాతినే నువ్విట్లా అవమానిస్తా వనుకోలేదు. ఈ రాక్షస కృత్యాన్ని నువ్వు—

నసీం : రాం?

రాం : బెదిరిస్తున్నావా? మీదగ్గర బాకు లెప్పుడూ వుంటా యని నాకు తెలుసు! తెలిసే వచ్చాను. పొడిచేస్తావా? పొడిచే—కానీ—ఆ అమ్మాయిని ముందు పొడిచే, ఆ తరువాత నన్ను. నువ్వు పొడిచేలేవా? నేనే చంపేస్తా నామెను. నన్ను నువ్వు నీ యిష్టం వచ్చినట్లు చిత్రవధ చేయి. సంతోషమే!

నసీం : మధ్య ఆమెందుకు చావాలి?

రాం : చావాలి. చావక తప్పదు. మతంకోసం కాదు. కులం కోసం కాదు. స్త్రీ జన్మకోసం. స్త్రీ జన్మ [illegible] తను కాపాడ్డానికోసం. ఈ సిగ్గుబ్రతుకు [illegible] ంటే చావటం మేలు.

నసీం : అది మీ హిందువులకాదినుంచీవున్న ఆచారమేగా? ఆడదాని శీలాన్ని కాపాడటానికి చంపేయటంతప్ప వేరేమార్గం లేదుమీకు.

రాం : అవును. మనం ఎట్లాగో బ్రతకటంకాదు కావాల్సింది. మర్యాదగా బ్రతకడం.

నసీం : ఇంతకూ ఆమె మర్యాదకేం లోపంవచ్చింది?

రాం : నసీం! ఆమెనుమీరు బలత్కారంగా నిక్కా—

నసీం : రాం! (ఉగ్రమూర్తి అయింది)

రాం : (ఆమెనుచూచి కొంచెం బిత్తరపోయాడు)

నసీం : నడు! ఈ గడపతొక్కే అర్హత లేదింకనీకు. నడు— ఊఁ—

రాం : (ఒకఅడుగు వెనక్కు వేశాడు.)

నసీం : ఈ పిశాచాలు నా యింట్లోకి వస్తాయని నే నెన్నడూ వూహించలేదు. ఒకప్పుడు స్నేహంతో, ప్రేమతో పవిత్రమైన యీ స్థలం మతపిచాచి చిందులగంగము అవుతుం దనుకోలేదు (బాధతో కూలబడ్డది) రాం! మతకలహాల విషయం ప్రస్తావించినంత మాత్రాన మండిపడ్డ రాం వేనా నువ్వు? మతకలహాల వార్త లున్న పత్రికే యీ యింట్లో వుండకూడదన్న రాం వేనా నువ్వు? ఇంతలో యింత మారిపోయావా? అబ్బ! (కళ్ళుమూసుకుంది) ఆడదాన్ని, నిస్సహాయను అనాధను, బిడ్డతల్లిని, మతంకోసం మతాన్ని రక్షించడానికోసం చంపుతారా? చంపడమేనా మీరక్షణ?

(ఏడుస్తూన్నట్లుంది. ముఖం బాగా కనపించడం లేదు.) నెత్తురు! ఊరంతా పీనుగలమయం! ఇళ్లన్ని బూడిద కుప్పలు, వీధులన్ని శ్మశానాలు — ఎక్కడ చూసినా ఏడ్పులు, మూల్గులు. బాధ! (గట్టిగా ఏడ్చింది) మీరు మనుష్యులు కారు, రాక్షసులు, రాక్షసులుగా కారు మృగాలు. పోయింది! మీలో హృదయం, నశించి పోయింది! భారతదేశం నాశనమైపోయింది! స్వాతంత్ర్యం శాపమైపోయింది! వెళ్ళండి! వెళ్ళు! (అరిచింది)

రాం : (వెళ్తున్నాడు)

[గది తలుపులు తెరచుకొని వత్సల వచ్చింది.]

వత్సల : తమ్ముడూ!

నసీం : వత్సలా!

రాం : (తిరిగి చూశాడు. బాకుమీదికి చెయ్యిపోయింది. కాని వెళ్ళాడు)

వత్సల : ఉండుచెల్లీ! నేను మాట్లాడుతాను రాంతో. తమ్ముడూ! (ముందుకు పోతూంది)

(ఈపాటికి రాముడు వెళ్ళాడు. లోపలనుంచి ఒక బాకు విసురుగా రావడం వత్సలను నసీం లాగటం ఒకేసారిగా జరగటంవల్ల బాకు ఎవ్వరికీ తగలకుండాగోడనున్న గాంధీ పటానికి తగిలింది. ఈ దెబ్బతో అద్దం పగిలి గలగలా కిందరాలింది. నసీం వత్సలలు ఒక్కక్షణం అట్లా నిలుచున్నారు. నసీం మెల్లగా ఆ గాజు పెంకులున్న వరి గాంధీ పటం చేతికి తీసుకొని) మహాత్ముని హృదయం బ్రద్దలైంది. మొన్ననే స్వాతంత్ర్యదినంనాడే

తన నేస్తంగాడా ఇవ్వాళ బాపూజీని! ఈనాడు తనకే చేసియున్న, నెత్రురు నేరంలో గలగొట్టాడు! స్వాతంత్ర్య సమరంలో మహాత్ముణ్ణి బలికాగ కోలుందనుకున్నాం. సామ్రాజ్యం వచ్చింది. స్వతంత్ర భారత దేశమే ఈ పాపాన్ని హత్య చేసుకుంటూంది. మహాత్ముడి శాంతి సామ్రాజ్యం గ్రహించిపోయరాదు! అయినా, మనం రక్షించుకోవాలి! స్వాతంత్ర్యాన్ని నిల్పుకోవాలి! తప్పదు! (నెర్రిగా మాట్లాడుతూంది)

(ఆలోచిస్తూంది) నరసిం !

ఏం వత్సలా ?

పోతూ పోతూ ఎంతటి చిచ్చుపెట్టి పోయాడు తెల్ల వాడు. ఈ చిచ్చులో దేశమంతా మసి అయిపోవాల్సిందేనా? మళ్ళీ మధ్యస్థానానికై మూడవవాణ్ణినెత్తి రక్షించుకుంటామా ?

ఏమిటా నిరుత్సాహం? పేదప్రజ పిడికిలిబిగిస్తే వింధ్య పర్వతమైనా విరిగిపోతుంది. ఈ మతకలహాలలో చస్తున్నది మనం! మనకు రాజకీయల్లేవు. మనకు మతాల్లేవు. కులాలవసరం లేదు. మనమంతా ఒకటే కులం, కష్టజీవులం. మన రాజకీయాలు, తిండీ గుడ్డ! మన మతం సమతం! అంటే చెల్లీ! ఈ అనలాన్ని లేపింది స్వార్థపరులు, గూండాలు. వాళ్ళను తుపాకులు, జీపులు, బాంబులు సరఫరా చేశారు, మాటా ముల్లెతో కదులుతూన్న తెల్లవాళ్ళు! సంస్థానాధీశులు

చేతులు కలిపారు. కానీ అన్ని ప్రదేశాల్లోని అల్ప సంఖ్యాకులు, అన్ని మతాలవారు ఏకమైతే—

[తలుపు తట్టిన చప్పుడు]

నసీం : (అర్ధోక్తిలో తటాలని ఆగింది. ఒక్క-క్షణంలో ఆలో చించి) ఎవరు ?

రహీం : నసీం !

నసీం : (వెళ్ళి తలుపు తెరచి రహీంతోపాటు వచ్చింది)

రహీం : అవును. నేను చెప్తున్నాను. నా యీ మాటైనా వినండి. ఊళ్ళో అందరూ వెళ్తున్నారు. అన్ని యిళ్ళు ఖాళీ అయిపోతున్నాయి. నలుగురితోపాటు మనం కూడా ! ఏమంటావ్ ?

నసీం : బాబా రానీ ఆలోచిసాం.

రహీం : ఈ ఆలోచనలతోనే ఇంతదూరం నెట్టారు. మీరేమో చాలా భద్రంగా వున్నట్లు కలగంటున్నారు. ఇన్నాళ్లూ మనమీదవున్న గౌరవంచేత వూరుకున్నారు. ఆ కాలం కూడా మించిపోయింది.

నసీం : మంచిదే !

రహీం : నా మాటలను మొదటనుంచీ మీరు సరిగా అర్థం చేసుకోవటంలేదు. మీరంతా దేశాన్నుద్ధరించే మహాత్ములనుకుంటున్నారు. అంతే !

నసీం : స్వాతంత్ర్యోత్సవంనాడు కట్టిన తోరణాలు ఇంకా వాడి పోలేదన్నయ్యా !

రహీం : చాలించు నీ పరిహాసం ! వెంటనే ఇక్క-డనుంచి కద లాలి.

నసీం : పిరికిపందల్లా పారిపోవాలంటావు.

రహీం : లేదు. గతిలేని వాళ్ళలా చావాలంటాను!

నసీం : ఎన్ని సార్లు చస్తాం. మనం పారిపోవడంవల్లనే ద్వేషాలు పెరుగుతున్నాయి.

రహీం : ద్వేషాలమాట దేవుడెరుగు. మనం ఇక్కడ బతకలేం. బండ్ల మీద, హోటళ్ళలో, దుకాణాల్లో అన్నిట్లో హిందువులకు మాత్రం అని వ్రాసేసారు. మనకు ఇంక నిప్పు కూడా పుట్టదు ఇక్కడేవుంటే బాకు పోటుతో కాకున్నా ఆకలిబాధతో చావాలి.

నసీం : ఈ జనాబొమార్పు నా కిష్టంలేదు.

రహీం : నీ ఇష్టాయిష్టాలకు మేం చావలేం!

నసీం : ఈ వేలం వెర్రికి నేను తలవంచలేను.

రహీం : నసీం! నువ్వు కదలాల్సిందే!

నసీం : మీరందరూ వెళ్ళండి. నే నిక్కడే వుంటా.

రహీం : వీల్లేదు.

నసీం : నేను రాలేను. (వెళ్ళింది)

రహీం : (విసుగుగా ఒక్కసారి ఈ చివరినుంచి ఆ చివరిదాకా తిరిగాడు)

వస్తాద్ : (ఏదో ఆలోచనలోనుంచి తేటాలని మేల్కొని) భాయ్!

రహీం : (తిరిగి చూచాడు)

వస్తాద్ : మీరు ఇక్కడనుంచి వెళ్లాలా?

రహీం : ఇక్కడనుంచి అంటే!

వత్సల : ఈ పేట వదలి.

రహీం : కాదు. ఈ పేటలోనే వుండి ఈ లోకాన్నే వదిలి వెళ్లాలి!

వత్సల : (చాలా బాధకలిగింది. ఏమీ పలకలేదు)

రహీం : (గమనించాడు) వత్సలా! నామాట వింటావా?

వత్సల : ఏమిటో చెప్పన్నయ్యా?

రహీం : నీకు నసీంఅంటె వాత్సల్యం వుందా?

వత్సల : వుందని నేను చెపితే నమ్ముతావా?

రహీం : అయితే నసీంకోసం, నసీం అన్నయ్యకోసం, నసీం సంసారంకోసం, ఈ ఒక్క సహాయం చేస్తావా? నసీం నీకోసం ఎంత త్యాగం చేసింది? ఇంకా ఆమె ప్రాణా లను, ఆమె కుటుంబ ప్రాణాలనుకూడా కోరటం నీకు న్యాయమా చెప్పు?

వత్సల : అన్నయ్యా! (దుఃఖం పొంగివచ్చింది.)

రహీం : ఎవ్వరికీ బాధలేనిమార్గం ఒకటి చెప్తాను. వింటావా?

వత్సల : (తల ఆడించింది)

రహీం : దయచేసి నువ్వు—

వత్సల : వెళ్తాను.

రహీం : కాదు వత్సలా! రెఫ్యూజీ క్యాంపులు ఏర్పాటు చేస్తు న్నారు. అక్కడికి వెళ్లు. నిన్ను భద్రంగా నేను చేర్చి వస్తాను. ఏం? నసీముకూడా నచ్చచెప్తా. వత్సలా! ఇందర్నీ కాపాడినదాన వవుతావు! ఏం?

వత్సల : అలాగే అన్నయ్యా! కాని—

రహీం : కానీ ?

వత్సల : నా కోరిక ఒక్కటి నువ్వంగీకరిస్తావా ?

రహీం : ఏమిటది ?

వత్సల : ఇదివరకే చెప్పాను. నేను వెళ్తాను. నాకేమీ ఆశ లేదు. అన్నయ్యా ! ఆ ఒక్క పసికందునుమాత్రం కాపాడ తానని మాట యిస్తావా ?

రహీం : ...అలాగే, బిడ్డనిక్కడే వుండనీ !

వత్సల : నసీం ! నసీం !

[నసీం వచ్చింది.]

వత్సల : నామాట ఒక్కటి నువ్వు మన్నించాలి నసీం !

నసీం : నాకంతా తెలుసు, విన్నాను. సరే, వెళ్ళిరా !

వత్సల : బాబాతో చెప్తావు కదూ ?

నసీం : (తలవూపింది) రహీం, ఒక్కమాట ! బ్రతుకుకాదు శాశ్వతం ! చావు తప్పనిది ! ఈ ఇంటిగౌరవాన్ని— ఎందుకు—మానవజన్మ మర్యాదలను నిలబెట్టు. వత్స లను నీకు వప్పగిస్తున్నా, జాగ్రత్త !

[వత్సలను, రహీంను గడపదాకా వదలి వచ్చింది. రాం ఇటువైపునుంచి పరుగెత్తుకొచ్చాడు.....]

రాం : నసీం ! నసీం !

నసీం : ఏం ?

రాం : రహీం వున్నాడా ?

నసీం : లేదు

రాం : బాబా?

నసీం : బాబా యింకా రాలేను.

రాం : ఓహ్! ఏం చేయాలి? వాళ్ళు వచ్చేస్తారు వచ్చేస్తున్నారు. నసీం! నువ్వెక్కడైనా వెళ్ళగలవా? వెళ్లు నసీం! వెళ్ళు.

నసీం : ఎక్కడికి ఎందుకు రాం?

రాం : నేను చూడలేను నసీం! నాకళ్ళారా నేనుచూస్తూండలేను నిన్న వాళ్ళు బతకనివ్వరు. వాళ్ళు రాక్షసులు వాళ్ళ దృష్టిలో ఆడ, మగ, పెద్ద, చిన్న, ముసలి, ముతక అన్న తేడాలే లేవు. వెళ్లు నసీం!

నసీం : ఈ ముస్లింపై ఇంతలో దయ కలిగిందేం? ఇంతలో మారిపోయావేం?

రాం : నసీం! నువ్వేమైనా అను. నీ యిష్టం వచ్చినట్లు అను. కానీ, చెప్పిపోడుపుల కిది కాదు సమయం. ఒకటి మాత్రం నమ్ము. ఈ హృదయంలో ద్వేషం అన్నది ఏనాడూ లేదు. నువ్వు ముస్లిం స్త్రీ వయినా సీతల తెగిపడుతూంటే చూడలేను నసీం! వెళ్ళు నసీం! నా తల్లి వికదూ వెళ్ళు!

నసీం : వెళ్ళను. అధర్మం ఏ రూపంలో వచ్చినా ఎదుర్కొంటాను. ముస్లిం అయినా, హిందువైనా అధర్మం అధర్మమే! మనం ధర్మపరులం కావాలి రాం! పిరికి పందలు కాకూడదు.

రాం : నసీం! (లోపలికి పరుగెత్తాడు)

[నసీం నడుం బిగిస్తూంది.]

రాం : (పూర్ణా వచ్చాడు) నసీం! కొంప తగలెట్టారు. తగలబడిపోతూంది. ఆ పక్కంతా కూలిపోయింది. ఇంకొక్క క్షణంలో ఈ కొంపకూడా నుసిఅయిపోతూంది. వాళ్లు వచ్చేస్తున్నారు నసీం!

నసీం : రాం! నువ్వు మగవాడవన్నది మరిచిపోకు. ఆడదాని ఎదట ఇట్లా ఏడుస్తావా! రానీ, నిలు——

రాం : (చెప్పలేని బాధ. ఏమీ చేయలేని పరిస్థితిలో అవస్థ పడుతున్నాడు. బయట కలకలం.)

నసీం : వచ్చారు.

రాం : వచ్చారు! (ద్వారం వద్దకు పరుగెత్తాడు, తలుపులు మూయబోయాడు. బయటవాళ్లు దబాలున తీసారు. నసీం కఱ్ఱ విసిరింది. ఎవరికో తగిలింది. కెవ్వుమని కేక. ఒకడు రామును తోసుకొని లోపలికొచ్చాడు. నసీం కఱ్ఱపై కెత్తింది. వాడు కత్తితీశాడు. రాం అడ్డు పడ్డాడు.)

రాం : ముందు నన్ను చంపండి!

గుండా : నువ్వు హిందువు కావూ?

రాం : అవును.

గుండా : మరి దాని కడ్డు నిలుస్తావేం?

రాం : ఆమె నా చెల్లెలు.

గుం : తురకది.

రాం : అవును.

గుండా : చెల్లెలు (వాడు, వాడి వెనకాలవున్న వాళ్ళందరూ ఒక్కసారి పెద్దగా నవ్వారు) ఛీ! సిగ్గులేదూ?

రాం : నేనుకాదు సిగ్గుపడాల్సింది, మీరే! హిందుమతానికే కళంకం తెస్తూన్నందుకు మీరు సిగ్గుపడాలి. మతం పేరిట తోటి మానవ మారణహోమం చేస్తూన్నందుకు మీరు సిగ్గుపడాలి.

గుండా : ఆపు నీ వుపన్యాసం అంతటితో! పేడి వెధవ! మహా దయగలవాడు బయల్దేరాడు. ఇటువంటి ముండమోపులుండబట్టే మనవాళ్లు నౌఖాలీలో కసాయి కత్తికింద మాంసం మాదిరయ్యారు.

రాం : అవును. మీబోటి శూరులుండబట్టే పంజాబులో మతం నిలిచింది.

గుండా : సరే లేవోయ్, అడ్డులే! ఎందుకన్యాయంగా చస్తావ్?

రాం : చంపేయండి. మానవత్వంకోసం చస్తాను. చంపేయండి.

గుండా : బెదిరిస్తావేం చంపేయండని! (ఈడ్చి లాగి విసిరాడు దూరంగా.)

[నసీం కత్తి విసిరింది. వాడు దెబ్బతో పడిపోయాడు. ఇంతలో ఇంకొకడు నసీంను కత్తితో పొడిచాడు. నసీం కేక వేసి ఒరిగింది. రాం ఆమెను చేతుల్లో పట్టుకున్నాడు. 'హిందుస్థాన్ జిందాబాద్!' అని అందరూ అంటూ వెళ్ళారు...............]

రాం : నసీం! నసీం!

నసీం : భాయ్! నన్నుల! నన్నలేమైందో? ఇంకా హిం గాలేగా?

[కిటికీలోనుంచి తుపాకి ప్రేలింది. రాం ఆ దెబ్బతో నేల కొరిగాడు. 'పాకిస్తాన్ జిందాబాద్!' అని కేక. వాకిలి వైపునుంచి రహీం వచ్చాడు............]

రహీం : రాం!

రాం : రహీం!

రహీం : ఒక్క కంచంలో తిన్నాం!

రాం : ఒక్క గోరీలో నిద్రపోతాం! (పడిపోయాడు)

నసీం : భాయ్! వత్సల! వత్సల! (అతికష్టంమీద లేచింది.)

రహీం : బహెన్! వత్సల ఖూనీహువా!

నసీం : ఖూనీ! రహీం! ఖూనీ! వత్సలను చంపేశావు. వత్సల చచ్చిపోయింది. ద్రోహం! జావ్! జావ్!

అయిపోయిందీ! అయిపోయింది!
స్వతంత్రభారత స్వర్గఖండము
శ్మశాన భూమిగ అయిపోయింది!
మతావేశ పైశాచిక భీకర
నాట్యరంగముగ అయిపోయింది!
మానవ మారణ హోమధూమములు
పల్లె పల్లెకును ప్రాకినవి
మానవరక్త నదీనదమ్ములు
మన భూమంతా పారినవి!

[పాట ఆగిపోయింది. లోపల్నుంచి పొగమంటలు వస్తున్నాయి. వాకిలివైపునుంచి తాపీగా డాక్టరు ప్రవేశించాడు. పడివున్న శవాల నొకసారి తీక్షణంగా చూసి వికటాట్టహాసం చేశాడు......]

డాక్టర్: భారతదేశం స్వతంత్రమైంది. భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం ఇచ్చాం. (మరల వికటాట్టహాసం)

[ఇదే సమయానికి బయటనుంచి 'రాం! రహీం!' అంటూ అక్బర్, పురుషోత్తములు ఆదుర్దాగా వచ్చారు. వచ్చి పడివున్న బిడ్డలను చూశారు. తాపీగా నిల్చున్న డాక్టరును చూశారు. ఇద్దరు అగ్ని పర్వతాలలా చేతులు కలిపి ఒక్కసారిగా లేచారు.]

అక్బర్: బద్మాష్; బంగారు భారతదేశాన్ని వల్లకాడు చేయాలని చూశావ్ !

పురు : మాలో మాకు కలతలు పెట్టి నెత్తినెక్కి కూర్చోవాలని చూశావ్ !

అక్బర్: నీ ఆటలు సాగవు. మేము ఒకటిగా నిలుస్తాం.

పురు : నిలచి నీ పెత్తనాన్ని నాశనం చేస్తాం

[అక్బర్, పురుషోత్తముల నరసింహాకృతులు చూసి డాక్టర్ బెదిరాడు. మెల్లగా జారుకున్నాడు...]

రహీం : నసీం! బహిన్! వత్సలను నేను కాదు చంపింది! చూడు, నేనూ వత్సలతో పాటు పోతున్నాను. వత్సల తుదికోరిక తీర్చలేకపోయాను. ఆ కొన ప్రాణాలతో నిను చూపించలేకపోయాను. నీ చేతుల్లో నీ స్నేహితురాల్ని, కాదు — నీ స్నేహితురాలి శవాన్ని పెట్టాను. నసీం! రెఫ్యూజీ క్యాంపుకు కాదు, ఈ మతభేదాలే

లేని స్వర్గలోకానికి ఆమెతోపాటు, ఆమెకుతోడుగా వెళ్తున్నాను. భద్రంగా చేరుస్తాను.

రహీం : వత్సలా! నేనూ, నేనూ నీతో — వస్తున్నా. (వత్సల శవంమీద వాలింది. పై రహీం, వత్సలల మాటలు జరుగుతూండగానే నేపథ్యంలో సన్నగా పాట వినిపిస్తూంది.)

[తెర పడుతుంది.]

EENADU

ATREYA

A DESI PUBLICATION

PRICE : *Rs.* 1.50 N. P.